

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Lenka Kyselá

**Analýza vlivu tradičního skautingu
na výchovné metody dnešního skautingu**

Olomouc 2014

vedoucí práce: Mgr. Eva Dvořáková Kančáková Ph.D.

Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Kyselá
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Eva Dvořáková Kančáková Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Analýza vlivu tradičního skautingu na výchovné metody dnešního skautingu
Název v angličtině :	Analysis of the influence of traditional scouting the educational methods of scouting today
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na současné české skautské výchovné metody, především v organizaci Junák - svaz skaut a skautek ČR. U jednotlivých výchovných metod je uvedeno, jak byly výchovné metody naplňovány před sto let, jak jsou naplňovány dnes a jsou srovnány. Výsledek srovnání tradičních a dnešních skautských výchovných metod poukazuje na nesporný vliv tradičního skautingu na dnešní skautské výchovné metody.
Klíčová slova:	Skauting, skautská výchova, skautské výchovné metody, skautské hnutí
Anotace v angličtině :	The thesis is focused on the present Czech scout educational methods, especially in the Scout organization Junák - svaz skaut a skautek ČR. For each educational methods is how the educational methods pursued a hundred years ago are being fulfilled today and compared. Result comparison of traditional and today's scout educational methods shows an undeniable impact on today's scout educational methods of traditional scout.
Klíčová slova v angličtině :	Scouting, scout education, educational methods scout, scout movement
Přílohy vázané v práci:	1 příloha
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	čeština

Prohlá-ení

Prohla-uji, že jsem bakalá skou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalá ské práce samostatn za použití uvedených pramen a literatury.

V Olomouci dne 18. 4. 2014

.....

podpis

Podkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Dvořákové Kančkové Ph.D. za odborné vedení, vstřícný přístup při konzultacích, rady a cenné připomínky.

Obsah

I Úvod	7
Shrnutí dostupných zdroj	8
II Analýza vlivu tradičního skautingu na výchovné metody dnešního skautingu	10
II. 1 Skautská výchova	10
II. 1.1 Specifika skautské výchovy.....	12
II. 1.2 Cíle skautské výchovy.....	19
II. 1.3 Činitele skautské výchovy a výchovné styly	20
II. 2 Rozdíly výchovných metod v rámci tradičního a dnešního skautingu	24
II. 2.1 Výchovná metoda: Práce v malé skupině	30
II. 2.2 Výchovná metoda: Učení se činností.....	36
II. 2.3 Výchovná metoda: Moderní a zajímavý program	39
III Závěr	44
Seznam příloh.....	48
Příloha 1 - Skautský slib, zákon a symbolika.....	49
Seznam použité literatury:	55

I Úvod

Rozhodujícím faktorem při výběru tématu práce byly mé osobní sympatie ke skautskému hnutí a také zkušenosti získaných práv díky dlouholeté činnosti ve skautské organizaci. Jsem skautkou od roku 2002 a aktivně se podílím na vedení od roku 2003. Měla jsem možnost být součástí družiny, blíž jsem poznala sedm skautských oddílů, z nichž všechny jsem se aktivně podílela na výchovné činnosti. Absolvovala jsem i skautské vzdělávací kurzy a nyní se podílím na vedení skautského střediska na pozici zástupkyně vedoucího střediska. Během své skautské pedagogické praxe jsem měla možnost poznat odlišnosti v práci s mladšími a staršími dětmi, s dětmi, chlapci i koedukovanými skupinami.

Za dobu svého působení v organizaci Junák – svaz skautů a skautek ČR jsem měla možnost poznat toto skautské hnutí z různých stránek a nyní bych ráda v této práci uplatnila poznatky, které jsem během tohoto působení získala. V práci bych se chtěla zaměřit především na skautskou výchovu a její výchovné metody. Jelikož je problematika výchovy obecně velmi širokým tématem, nebudu se v této práci zabývat jejím rozsáhlým výkladem, namísto toho se pokusím zmínit jen v nezbytné míře a v jednotlivých kapitolách budu zkoumat výchovu skautskou. Vím, že i bez uvedení do obecné výchovy bude tato práce svému čtenáři srozumitelná a doufám, že také přínosná. Pojmeme tradiční skauting budu v této práci nazývat skauting na svém počátku, jak byl popisován a praktikován zakladateli skautského hnutí. V Anglii Robertem Baden-Powellem a u nás Antonínem Benjaminem Svojsíkem

Cílem této práce je analyzovat a porovnat vlivy tradičního skautingu na současnou českou skautskou výchovnou metodu, především v organizaci Junák - svaz skautů a skautek ČR. K dosažení cíle práce bude nutné postupovat několika kroky, které budou zároveň tvořit logickou **strukturu práce**. V úvodu práce bude věnována pozornost zejména shrnutí aktuálního stavu problematiky, na základě čeho bude dále naplňován cíl práce. V rámci hlavní části bude nejprve objasněno pojetí skautské výchovy, její hlavní specifika, cíle, principy a rozdílné výchovné styly. Druhá část bude zaměřena na analýzu výchovy tradičního a dnešního skautingu, v rámci které budou dále srovnávány hlavní výchovné metody. V závěru práce bude objasněno naplnění cíle práce.

Shrnutí dostupných zdrojů

Protože zatím nebyla přehledně zpracována problematika skautských výchovných metod, inspirovala jsem pro tuto práci zejména zahraniční zdroje. Některé zdroje byly pro práci více přínosné, jiné méně. Zdroje, ze kterých jsem inspirovala, patřily k odborné literatuře, publikace napsané přímo zakladateli skautského hnutí, skautské historicky orientované a životopisné publikace, příspěvky pro články skautských časopisů a články skautských časopisů.

Odbornou literaturu, se kterou jsem pracovala, jsem využila především pro definování pedagogických pojmů a zpracování části práce týkající se volnočasových a non-formálních aktivit. Pro definice pojmů souvisejících s pedagogickou problematikou, například mravní výchova, pedagogika volného času, hra apod., jsem využila *Pedagogický slovník* Libora Prácheňského, Elišky Walterové a Jiřího Marešů. Non-formální výchovu, do níž spadá také skautská výchova, jsem zpracovávala s pomocí zdrojů *Kapitoly z teorie kolní a mimo-kolní výchovy* od Jiřiny Myslivcové a *Teorie kolní a mimo-kolní výchovy* Libora Pechy. *Volný čas a pedagogika zážitku* od Mojžíře Váflanského jsem využila jako podklad při zpracování skautské výchovy jako volnočasové aktivity využívající pedagogiku zážitku.

Inspirovala jsem se i publikacemi od zakladatelů skautského hnutí *Skautingu pro chlapce* od Roberta Baden-Powella a *Základech Junáctví* Antonína Benjamína Svojsíka. Domnívat, že budou pro mou práci klíčovými zdroji, pro práci uplatnila jen okrajově. Je v nich poměrně obsáhle popisována skautská praxe a přínosy, pro samotné zachycení podstaty skautské výchovy však nepřínosné. Z těchto publikací jsem inspirovala pouze přehled informací týkajících se skautského slibu a zákona. V práci je kniha *Skautingu pro chlapce* zmíněná také pod originálním anglickým názvem *Scouting for Boys*.

Pro zachycení tradičního skautingu byly vhodné historicky orientované skautské publikace, z nichž bylo pro tuto práci nejvíce vhodné *Skautské století: Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu a Vlk, jenž nikdy nespí*. První z těchto publikací, *Skautské století: Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu* od kolektivu autorů Romana Těmtořky, Václava Noska, Slavomíra Janova, Václava Dostála patří mezi nejprínosnější zdroje pro tuto práci vůbec. Jedná se o obsáhlou publikaci, v níž jsou podrobně popsána témata, která se skautskou problematikou souvisí - skautská historie, symbolika, vývoj skautského kroje, význam her a táborů, skautská praxe, příběhy ze života skautů apod. Pro práci bylo přínosné inspirovat z tohoto zdroje právě pro množství informací, které nabízí na dobré úrovni a zahraniční skautské problematice. Z publikace jsem inspirovala přehled informací týkajících se současných a tradičního skautingu, při zpracování jednotlivých výchovných metod, skautského kroje,

tradic a symboliky. Za přínosnou pro svou práci považuji publikaci Waltera Hansena, *Vlk, jenž nikdy nespí*, která se vnuje životu zakladatele skautského hnutí Roberta Baden-Powella. První část knihy se vnuje především jeho dětství a vojenské kariéře, součástí je zde nastínění na tehdejší společnost a zvyky. Tato část nebyla pro samotnou práci tolik užitečná, jako druhá část v nově vzniklému skautském hnutí, přesto byla přínosná pro nastínění podstatných souvislostí a zachycení nevšedního a osobitého prostředí Roberta Baden-Powella. Druhá část knihy se orientuje na prvotní myšlenky o skautském hnutí a popisuje, jak si jeho zakladatel skauty představoval. Z této publikace jsem získala například sbírku informací týkajících se tradičního skautingu, výchovných metod práce v malých skupinách a učeních seinností.

Při psaní práce se mi osvědčily také příručky pro plnění skautské zkoušky. Konkrétně se jedná o tři svazky z edice Vědovské zkoušky. Pro zpracování skautské výchovy jsem získala z *Pedagogiky* Václava Bělčíka a Víta Růžičky. Ve svazku *Metodika* od Daniela Vychodila jsem získala rozdělení zážitkových her podle druhu prostředí a využití pedagogiky prostředí ve skautské výchově. Zde je zpracovaná problematika skautského kroje a výchovná metoda učeních seinností. Z této edice byly nejprve *Myšlenkové základy skautingu* od Jiřího Zajíce, kde jsem našla obecné popisy problematik, které byly v ostatních publikacích příliš konkrétní na to, aby se daly považovat za obecné závěry. Z tohoto svazku jsem získala například sbírku informací týkajících se současného skautingu, specifika skautské výchovy, skautských principů, prvků skautské metody a prvků charakteristických pro zakladatele skautské myšlenky E. T. Setona a R. Baden-Powella a také jednotlivých skautských výchovných metod.

Pro svou práci jsem využila také články ze skautských časopisů, konkrétně z časopisu *Skauting* jsem využila články od Lukáše Těhofera a Kláry Těhoferové s názvem *Provázející a respektující výchova*. S pomocí tohoto zdroje jsem popsala výchovné styly a jejich praktické dopady na skautskou výchovu, dále jsem zpracovala provázející a respektující výchovu, které uvádím mezi specifika skautské výchovy. Další přínosný článek byl od Ondřeje Kupky s názvem *Pedokoláci*, který jsem využila pro zpracování nové věkové kategorie *ó benjamínků*.

Pro prohloubení poznatků této problematiky doporučuji soustředěně přečíst publikace *Myšlenkové základy skautingu*, *Vlk, jenž nikdy nespí*, *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, případně *Pro problematiku skautských výchovných metod naopak nedoporučuji využívat *Základy Junáctví a Skauting pro chlapce*.*

II Analýza vlivu tradičního skautingu na výchovné metody dnešního skautingu

V následujícím textu se budu zabývat skautskou výchovou, jejími specifiky, cíly, initeli a výchovnými styly. Dále přejdu k tradičnímu a současnému skautingu a budu zkoumat vybrané skautské výchovné metody, abych mohla dosáhnout požadovaného výsledku práce - zjistit, jaký vliv má tradiční skauting na současné skautské výchovné metody.

II. 1 Skautská výchova

Výchova na člověka působí na každém kroku a setkáváme se s ní od útlého věku. Prvními vychovateli dítěte jsou jeho rodiče. Ti na svého potomka působí a vychovávají jej jak záměrně, tak i nezáměrně svým vlastním chováním a vystupováním. Jak dítě roste, do jeho života se zapojuje stále více výchovných initelů. Vedle jeho rodičů za ním na výchovu podílí i prarodiče a širší rodina, první navštěvovaná instituce – jesle nebo mateřská škola. Zde dítě získává základy pro své sociální chování. Hlavním záměrným výchovným faktorem je zde španí učitelka nebo v jeslích štetka, podstatným a současně nezáměrným faktorem se stávají ostatní děti, které instituci navštěvují. Aniž by to bylo, děti se navzájem učí komunikaci a řešení prvních mezilidských konfliktů. Zatímco se doposud v rámci rodinné a předškolní výchovy jednalo především o výchovu psychomotorickou a sociální, s nástupem do základní školy se do centra pozornosti dostává výchova vzdělávací. S postupem času se člověk setkává s novými a novými výchovnými initeli v různých podobách. Může se jednat o druhého člověka, média, přírodní jevy nebo dokonce člověk může vychovávat sebe sama. Dnes je v naší společnosti výchova zpravidla považována za celoživotní proces. Nebylo tomu tak ale vždy. Například Platón se domníval, že vrcholu výchovy člověk dosahuje ve věku 35 let. Oproti tomu například Jan Ámos Komenský považoval výchovu za celoživotní proces.

Skautská výchova probíhá v organizacích propagujících skauting. Skauting je podle pedagogického slovníku *š výchovné hnutí vzniklé na přelomu 19. a 20. stol. Ve Velké Británii. Zakladatelem byl R. S. S. Baden-Powell. V severní Americe ve stejné době vzniklo podobné woodcrafterské hnutí (zálesáctví, hnutí lesní moudrosti), založené E. Thompsonem Setonem. Obě hnutí rozvíjejí vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry, vychovávají k praktickým dovednostem, družnosti, ale i k myšlenkové sebekázi, slufby a věrnosti. U nás se šířil vlivem A. B. Svojsíka (v r. 1914 byla založena česká skautská organizace Junák). Po*

n kolikeré likvidaci (1940, 1948, 1970) byla jeho ve ejná innost obnovena v r. 1989.õ
(Pr cha, Walterová, Mare-, 2009, s. 264)

Ve skautské výchov jde o výchovu ze strany v dce nebo rádce v roli zám rného výchovného initele. V roli nezám rného výchovného initele jsou mimo jiné samotné d ti, které se navzájem formují a ovliv ují, anifl by to zamý–ely. U í se spolu vycházet, pomáhat si a p ekonávat r zné p ekáfky. Skauting vnímá výchovu jako celoflivotní proces, který na lov ka p sobí a neustále jej formuje. Skautská výchova nabývá více rozm r - duchovního, mravního, citového, estetického, sociálního, rozumového, ekologického, ob anského a volního. (B ichá ek, R ffi ka, 2003, s. 10)Stejn , jako v rodin , tak i v oddíle je d lefitou sou ástí výchovy blízká atmosféra a flivotní styl dosp lých a dospívajících len . Oproti výchov v institucích p istupuje skautská výchova více citovým zp sobem. Výchova ve skautském oddíle by m la probíhat –etrn a s respektováním individualit jednotlivých osobností. Skautský vedoucí by nem l být jen šukazatelemõ, sám by m l být p íkladem toho, co zastává. P edev–ím vlastními postoji, názory a proflíváním má nejlep–í nástroj k tomu, aby sv ené d ti správn vedl.

Výchova lov ku napomáhá k dokonalej–í form vlastní existence. Z lidské rozmanitosti lze usoudit, fle kafldá forma existence, kaflký lov k ve své jedine nosti pro sv j efektivní r st pot ebuje také jedine ný výchovný styl. Sou asn také platí, fle by se výchova m la p izp sobovat svému p íjemci a m nit se v závislosti na tom, jak se m ní sám lov k. Tento postoj podporuje p ipodobení k prameni, který neustále vyv rá ze zem . I kdyfl je lov k (co by výchovu) nalezne a pochopí, nikdy nedosáhne jejího ústí (p ítomného stavu), nebo stejn jako pramen se i výchova bez p estání m ní. Jediné, co je moflné sledovat, je jifl tekoucí voda (tudífl i stavy z minulosti). I p es tuto teorii nemoflného odhalení aktuálního stavu výchovy u jedince se lov k pokou–í o zobecn ní výchovy tak, aby odpovídal co moflná nej–ír–ímu spektru lidí. Práv díky relativnosti tohoto pojmu byl pojem výchova jifl mnohokrát definován. N které definice se podobají, jiné se dokonce rozcházejí.

Pro skautskou výchovu jsou charakteristické její hodnotové postoje. Jedná se p edev–ím o to, aby ze sv ených d tí dokázali vychovat takové ob any, kte í se ve spole nosti dokáflí uplatnit jako estní lidé z pevných rodin. Skauting v í, fle není d lefité, jakých rozm r jeho náprava dosáhla, ale zda dokázal alespo malý posun ve svém okolí. Jsou v–ak i takoví skauti, jejichfl zásluhy dostávají mezinárodních rozm r . Jako p íklad bych uvedla Václava Havla, skauta, který svým neoblomným bojem o znovuzískání ztracené svobody ovlivnil celý národ a dostal do lidského v domí na globální úrovni.

Skautská výchova u nás probíhá v několika skautských organizacích. Největší jsou asi skautskou organizací je Junák – svaz skautů a skautek ČR. V roce 2014 se v této organizaci registrovalo více než 50 tisíc členů. Dalšími skautskými organizacemi v České republice jsou Skaut – český scouting ABS, YMCA – SKAUT ČR, Klub Pathfinder, Svaz skautů a skautek České republiky, Asociace skautů a skautek Evropy, Skautský oddíl Veleno Fanderlika, Harcerstwo Polskie w Republice Czeskiej.

V této práci se orientuji především na organizaci Junák – svaz skautů a skautek ČR, což je *Je dobrovolné, nezávislé a nepolitické sdružení ve smyslu zákona 83/90Sb. sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů*. (Málek, 2001, s. 6) V současné době, po přijetí nového občanského zákoníku, mohlo dojít ke změně právních forem těchto organizací z občanského sdružení na spolek. Na Valném shromáždění Junáka v březnu 2014 se projednávala změna názvu organizace a Junák – svaz skautů a skautek ČR se po nabytí účinnosti bude nově nazývat Junák – český skaut, z.s. Stejný název pro svou organizaci před sto lety, v roce 1914 použil Antonín Benjamin Svojsík.

II. 1.1 Specifika skautské výchovy

Skautská výchova díky svému postupu a typu organizace spadá do non-formální výchovy. Non-formální neboli mimoškolní výchova je řízenou aktivitou mimo dosah formálních vzdělávacích institucí a je založena na dobrovolnosti. Dále definujeme další dva typy výchovy – formální a neformální. Do formální výchovy spadá uspořádaný školní systém, který je chronologicky odstupovaný od mateřských a základních škol až po vysokoškolské instituce. Neformální výchova probíhá tehdy, když jedinec nabývá znalosti a postoje v běžném životě, například od rodiny, přátel, médií a z prostředí. Spadá sem například rodinná a mediální výchova. (Zajíc, 2001, s. 59) Někdy bývá výchova dělena pouze na formální (školní) a neformální (mimoškolní). V rámci této práce jsem upřednostnila trojí rozdělení, abych od sebe oddělila výchovu ve volnočasových organizacích a rodinnou výchovu.

Do non-formální výchovy spadají zpravidla organizace, které jsou stejně jako scouting založeny na dobrovolnosti a podporují zájmy, rozvoj schopností a dovedností, podporují zájmy a stojí mimo rámec běžného školního vzdělávání. Patří sem mimo jiné přednášky, kurzy (početové, jazykové, apod.), volnočasové aktivity pro děti a mládež (Základní umělecké školy, sportovní a taneční kroužky, dobrovolní hasiči apod.). Při srovnání non-formální výchovy s formální jsou zjevné následující rozdíly:

- dobrovolnost - non-formální výchova nemá na rozdíl od formální výchovy povinný charakter. Její charakter je možné definovat spíše nepřímo usmířovaným. Také se může jednat o spontánní činnost dětí.

- v kové skupiny - na rozdíl od formální výchovy nejsou v určitém věku striktně rozdělovány do skupin podle data narození, ve kterém roce se narodily. Namísto toho převažují přirozené skupiny. Tyto skupiny mohou být tvořeny na základě místa bydliště, zájmu dětí, nebo zcela náhodně. (Myslivcová, 1985, s. 219, 220)

Obsahem výchovy v non-formálních institucích, tedy i skautské, je především rozvíjení, připomínání a uplatnění v domostí a dovedností získaných během formální a neformální výchovy a také nových zkušeností získaných během non-formální výchovy. Dále díky výměně informací z určitého zdroje dochází u dětí k utváření vlastního názoru na společnost a svět, rozvíjí se samostatnost, aktivita, iniciativnost. Dochází k přisobení na mravní hodnoty vychovávaných a na utváření správné duševní hygieny. (Myslivcová, 1985, s. 226) Výše uvedeného je možné dosáhnout vlastním příkladem, diskuzemi, vyprávěním příběhů, sdělováním a objasňováním vlastních postojů, ale také respektováním názoru ostatních a to nejen v rámci skautské výchovy.

Non-formální instituce člověka navštěvuje po splnění vlastních povinností, jedná se tedy také o volnočasovou aktivitu. V určitém rozvoje se volný čas do konce 19. století díky postupující industrializaci a mechanizaci práce. V lidském věku hodnot se vyvíjí volného času posouvá směrem vzhůru a vznikají příležitosti k rozvoji vlastních zájmů. O volný čas se zajímá řada vědních oborů, mezi nimi například pedagogika, sociologie, psychologie, ekologie a hygiena. Volný čas získal i svou vlastní vědeckou disciplínu - pedagogiku volného času. Pedagogický slovník definuje pedagogiku volného času jako *školní disciplínu pedagogiky, zaměřenou na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému vyvíjení volného času dětí, dospívajících i dospělých; v mnoha zemích zároveň studijní obor. Nabývá na významu díky některým protikladným jevům: roste množství volného času jako času, se kterým může člověk nakládat podle své vůle, a zároveň se tento prostor tzv. pro mysl volného času a hromadné sdělovací prostředky snaží využít pro různé formy manipulace, zbavující ho právě jeho charakteristického znaku svobodného vyvíjení. Roste výskyt neřádných forem chování (agrese, delikvence, zneužívání návykových látek), zejména nudou (školní) ve volném čase; relativně častý je i chorobný návyk na práci a únik před volným časem (workaholismus), aj.* (Pávková a kol. in Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 198)

Opaschowski uvádí, že hlavními náplněmi volného času jsou v dnešní společnosti především tyto aktivity:

- prostředek rozvoje osobnosti, upevnění zdraví, autonomie a činnosti
- překonávání pasivity a konzumního stylu života, k rozvoji vlastní kreativity
- aktivní nalézání a upevnění sociálních vztahů, společné prožívání volného času
- uvolňování, otevření se novým podmínkám
- zábava, radost, pocit z činnosti
- volný čas slouží k uvolnění, odreagování, případně jako prostor k nalezení smyslu
(in Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 198)

Volný čas můžeme také definovat jako dobu, která nám zbývá po splnění povinností ve škole, práci, domácnosti, pro uspokojení fyziologických potřeb (spánek, strava, atd.) nebo obanském životě a sami se můžeme rozhodnout, jak jej využijeme. (Vaflanský, 1993, s. 11)

Podle jiných autorů je volný čas vymezován odpovídkem, zábavou a rozvojem osobnosti. V jakém poměru budou tyto funkce rozděleny, závisí mimo jiné na hodnotové orientaci člověka. Dalšími determinanty volného času jsou věk, pohlaví, zdravotní a fyzický stav, psychický stav, profesní vytíženost a rodinné prostředí. Věk obecně ovlivňuje množství volného času. Jedinci v produktivním věku mají méně volného času než dospívající, senioři nebo děti předškolního věku. Ženy zase více ve volném čase dbají na udržování společenských vztahů, kdežto muži raději tráví volný čas prací například na zahradě nebo kolem automobilu. Psychická kondice ovlivňuje aktivitu trávení volného času. Člověk se špatnou psychickou kondicí tráví volný čas raději pasivně, kdežto jedinci s dobrou psychickou kondicí zvládají aktivněji způsob života. Profesní vytíženost je také u každého jedince jiná. Jinak tráví volný čas dělník, který tráví pracovní dobu náročně fyzickou prací a ve volném čase vyhledává klid a odpočinek, na rozdíl od úředníka, který osmihodinovou pracovní dobu stráví shrbený nad počítačem a jeho tělo přímo prahne po protažení. Stejně tak dítě předškolního věku rádo po vyučování stráveném ve školní lavici nebo před tabulí volí neformální uvolněné prostředí, kterého se mu dostává s kamarády švenku nebo při hraní počítačových her. Je důležité v rámci profesní vytíženosti zmínit povolání, která se musí neustále vzdělávat, jako například pracovníci ve zdravotnictví. Tím mimo pracovních povinností náleží žádné doplňování znalostí a samostudium. Důležité jsou také kulturní aspekty, se kterými jedinec vyrůstá a kterých se mu dostává od jeho rodiny. Kulturní a společenské zvyky, které sleduje u svých blízkých, s postupem času napodobuje nebo minimálně považuje v rámci normy. Tím vzniká vysoká pravděpodobnost, že u potomka budou figurovat stejné, nebo alespoň podobné

volnoasové návyky, jako u jeho rodičů. Právě samostatné rozhodnutí a motivace posouvají tenkou hranici mezi prací a zálibou. Pokud činnost vychází z našeho nitra a vnitřně nás uspokojuje, může také práce být zálibou. Jako příklad si je možné uvést instituce pro non-formální výchovu, konkrétně například hru na hudební nástroj v rámci Základních uměleckých škol. Zatímco některé děti navštěvují tyto instituce z rozhodnutí rodičů a považují je za povinnost, kterou je třeba šetřit, najdou se i takoví jedinci, které hra na hudební nástroj baví, Základní uměleckou školu navštěvují rády a také doma si dobrovolně svěřují hudební nástroj zahrát. Pokud se podaří včas odhalit jádro osobnosti, lze s ním začít pracovat a rozvíjet jej směrem, který se dítěti zamlouvá. Pomocí vyžití volného času se pak dá snadno uspokojovat potěsbou určitě volnoasové aktivit a přes toto uspokojení také formovat osobnost dítěte. Navíc aktivní trávení volného času může působit jako prevence proti nudě a případnému rizikovému chování.

Jednou z aktivit, které je od dvacátého století možné provozovat ve volném čase je skauting. Jedná se prioritně o volnoasovou aktivitu určenou pro děti a mládež. Její příností je široké pole působnosti, které nabízí. Není orientována pouze na jednu konkrétní činnost, ale nabízí pestrou paletu činností různého charakteru. Část programu je dokonce možné upravovat šna míru pro určitou skupinu dětí. Skautský program plní hlavně socializační, výchovnou a odpočinkovou funkci. Pro skautské vůdce a činovníky je skauting spíše aktivní náplní volného času, která rozvíjí jejich kreativitu, organizační a komunikační schopnosti.

Pedagogika volného času během svého vývoje změnila svou orientaci. Zatímco dříve byla orientovaná především na odpočinek, v dnešní době se stále více přiklání k profítkm. Proto do pedagogiky volného času spadá také pedagogika zážitku neboli zážitková pedagogika. *Ta si šklade za úkol usm r ovat lidi náležitým způsobem do takové pedagogické podoby, aby je provedla ke vnitřní skutečnosti potvrzenému nebo korigovanému setkání s vnější skutečností. Přitom se nakonec uskuteční uení zážitkem.* (Vaflanský, 1993, s. 26)

Na principu vlastní zkušenosti, vlastního profítku se dáva zúastněným možnost nabýt nebo osvojit nové v domosti nebo zkušenosti. Profítkem je myšlena situace, která v úastníkovi zanechala tak silnou stopu, že je i po letech schopen si vybavit své pocity nebo vjemy. Existují postupy a návody, jakými profítky seznámit člověka s novými zkušenostmi. Cílem není pouze šzabít seš nebo jen jedna konkrétní zkušenost, ale také schopnost naučit se zaktivizovat sám sebe, aby v běžném životě nahlílel na reálné skutečnosti jako na šnaplánované zážitky a z čeho možná nejvíce po této situaci dokázal těžit zkušenosti ve svém prospěchu.

š Výchova profítkem angl. adventure education, š výchova dobrodružstvímõ. Programy organizované zprav. formou fyzicky náro né innosti, spojené s ur itou mírou rizika ve vn j-ím, p írodním i m stském prost edí, pop . v t locv ných za ízeních (strukturované hry, výpravy do obtífh p ístupného terénu, trénink p eřívání v p írod , náro né vodácké akce). Jsou zam eny na rozvoj sebepojetí sociálních a vztah k řivotnímu prost edí, proto krom fyzického výkonu zahrnují obvykle sebereflexi, reflexi sociální interakce a pozorování prost edí.õ (Newman in Pr cha, Walterová, Mare-, 2009, s. 346)

Do skautské výchovy pat í výchova zářítkem jířl od jejího po átku. Jako konkrétní p íklad v rámci skautské zářítkové pedagogiky je mořné uvést ob ady a rituály (nap . vzty ování a snímání státní vlajky, p i táborovém nástupu, skládání skautského slibu, zapalování táborového ohn , rituál vl at zvaný šVelké vytíõ), vnímání p írody (nap . pozorování východu nebo západu slunce, no ní oblohy, posezení u ohn), p ekonávání sebe sama (nap . zkou-ka odvahy, no ní hlídka, horolezectví) nebo vlivy po así (aktivity za podmínek de-t , bou e, vysokých teplot, mlhy atp.). V programu jsou za azovány zářítkové aktivity a hry p edev-ím pro star-í d ti (rovery a rangers), a to p evářln pro rozvoj osobnosti. Je v-ak t eba k t mto hrám p istupovat citliv a uv domovat si hloubku profítku, nebrat innost jen jako povrchní zářítost. To by potom mohlo mít na ú astníky i negativní dopady. (Vychodil, 2001, s. 68)Na co by organizátor nem l v p íprav zářítkového programu zapomenout, je volba intenzity kařdého jednotlivého programu. Je t eba mít na mysli, ře dít vnímá s daleko v t-í citlivostí, neř dosp lý a m lo by po kařdém zářítku dostat ur itý prostor na to, aby prob hlý zářítek švst ebalõ. Siln zářítkové programy je t eba od sebe asov odd lit, aby k takové situaci nedo-řo. (Vychodil, 2001, s. 69)

V praxi by pedagogika zářítku m la mít t i kroky ó p ípravu, uskute n ní a zhodnocení. P ípravná řáze ó za íná kontaktováním odborník v dané oblasti a intenzivním zářmem o informace z dané problematiky. Dochází k p izp sobení akce cílové skupiny (dělka, náro nost, í) Zvlá-tní pozornost se v nuje sociální oblasti, kdy zapojení celé skupiny a společ ný zářítek má více podpo it osvojení zku-eností. Realiza ní řáze ó b hem procesu je ze strany ú astník t eba rozumov i emocionáln pochopit situaci. V n kterých druhích profítk se také staví na vzájemné d v e. Ze strany pedagog je pot eba znát tým, který akci vede, jeho jednotlivé leny, komunikaci, nedostatky a rezervy. D leříté je dostávat zp tnou vazbu v pr b hu celé akce. Hodnotící řáze ó Rozhodným okamřikem je správné na asování. Je t eba ú astník m zářítku dop át as na švst ebáníõ a pozvolný návrat do reality. Samotné hodnocení je dobré provést bezprost edn po realizaci, nebo tehdy jsou dojmy je-t š erstvõ a ú astníci si bez obtířř vybaví v-echny innosti, kterých se ú astnili a více detail , které

postehli. Zhodnocení může probíhat formou dotazníku, projekce fotografií nebo videozáznamu. Tyto metody však nejsou dostatečně objektivní. Jako nejvhodnější metoda se jeví vedení individuálních rozhovorů, případně debat v menších skupinách. Tato metoda je však časově velmi náročná. Pedagogický tým by měl sám sobě také provést zpětnou vazbu, opravit nedostatky v plánu, popřeměnit nad rezervami a také pochválit věci, které se povedly. (Vychodil, 2001, s. 69)

Kouzlo pedagogiky zážitku spočívá v tom, že účastníci mnohdy ani netuší, že se něco nového právě učí. Z jejich pohledu se jedná o reálnou situaci nebo hru, která by měla především bavit. Podle druhu zážitku můžeme zážitkové hry rozdělit do několika skupin:

- Závod o soutěžit sama se sebou, jiným člověkem, přírodou. Pozitivně tyto soutěže mohou přispět na sebevzdělání jedince, uznání v kolektivu a zdravou konkurenci, negativně může podporovat lstivost, touhu po moci.
- Hry založené na náhodě o pozitivně v nich účastníci mají stejnou šanci na úspěch (motivace především pro mladší nebo méně schopné jedince), negativně vynaložené úsilí nemusí přinést užitek, proto jejich jedinec nevyvíjí.
- innosti, které pozměňují vnímání o např. točení kolem osy, virtuální realita, omezení některých smyslů. Pozitivně těchto zkušeností člověk se učí hledat nové řešení v nečekaných situacích, vnímá více úhlů pohledu na stejnou věc, zjišťuje hranice vlastního vnímání. Negativně o opojení z rekordů, adrenalin, obyčejné věci ztrácejí svou atraktivitu, experimentování s drogami.
- Hry, které dávají jedinci jinou identitu např. karneval, divadlo, hraní rolí. Pozitivně rozvíjení fantazie, empatie, získávání nadhledu. Negativně o schizofrenní jednání. (Vychodil, 2001, s. 69)

Jak již bylo výše řečeno, skautská výchova spadá do výchovy ve volném čase a vyvíjí non-formální typ výchovy. Takových organizací však existuje více. Co skauting odlišuje od ostatních organizací, co je pro něj charakteristické? Skautský přístup k výchově je charakteristický především těmito znaky:

- Pekonávání negativismu o v každodenním životě se neustále dovídáme, co je špatné, co se nepovedlo, a kdo si neustále na něco stěžuje. Skauting se snaží tento zlozvyk přetvořit a naopak projevat uznání za to, co bylo učiněno správně. Pokud se něco pokazilo, nekritizovat slepo a raději navrhnout, jak by se to dle toho mohlo zvládnout lépe. Koneckonců i na negativních věcech se dá nalézt něco pozitivního.

- Skauting hraje doplňkovou roli vedle ostatních výchovných institutů (škola, rodina, atp.) a uvádí, že se na výchovu podílí pouze omezeně. Z toho důvodu je důležitá komunikace a spolupráce s rodiči na výchovu dítěte.
- Holistický přístup založený na myšlence, že jedinec je komplexní osobnost je nedílnou součástí světa. Je třeba podporovat jedince, aby rozvíjel svou osobnost, i když se tato změna v globálním měřítku jeví jako nepatrná, jsou právě jednotlivé osobnosti základními budovkami společnosti.
- Hledání nové cesty - snaha nalézt nové poznatky, řešit situace novými způsoby, připravit se na moderní svět. V kontrastu s tímto přijímáním nového jsou však uváděny domněnky o svých kořenech a tradicích a snaha zapojovat tradice i do současného světa. (Zajíc, 2001, s. 60 - 62)
- Mravní výchova - dle mého názoru ve skautské výchově jedna z významnějších a pro praktický život nejpotebnejší výchova, která učí slušnosti a vzájemné toleranci. Jedná se o *švýchové působení na srdce, jeho rozum, postoj, city, vůli a jednání, aby byly v souladu s obecně uznávanými zásadami etiky. Mravní výchova se opírá o vřelidské mravní hodnoty a humanistické tradice, projevující se v úctě k životu a lidem, k lidské práci a kultuře, v respektu k pravdě, spravedlnosti atd.* (Heidbrink in Pecha, Walterová, Mareš, 2009, s. 159)
- Hravé pojetí - hlavním nástrojem skautské výchovy je hra. Děti získávají nové poznatky a dovednosti hravou formou. Nevnímají, že se jedná o učení a soustředě se dobře baví.
- Metoda příkladu - jedná se o chování a postoje jiného člověka, které vzbuzují napodobování. Nutkání napodoby je silnější u dětí a mládeže, než u dospělých. Tato metoda ukazuje, co je třeba, jak je to třeba dělat a zda je to možné a jaké pocity u takové činnosti vznikají. Příklad je stálým initelem výchovy a to zpravidla nezáměrným. Pro edukátora je tato metoda relativně náročná a pro ideální příklad vyžaduje osobní příklad. Pokud se před dětmi nepodaří skrýt neřádné nedostatky, může být příklad také záporným a odstranujícím příkladem. (Pecha, 1986, s. 37, 38)
- Provázející a respektující výchova - vychází z demokratického výchovného stylu a zabývá se důležitostí respektu a provázení jako součástí skautské výchovy. Za respekt je označován takový přístup, který je stavěn na rovnocennosti. Přístup takových partnerů v komunikaci je veden na stejné úrovni. Lukáš a Klára Měhoferovi uvádějí, že *podstatou vztahu obou mluvčích je, že se vzájemně respektují a uznávají takové, jací jsou. Ve své komunikaci se vyznačuje tento postoj například tím, že se ob*

osoby oslovují jménem, dodržují základní zásady vzájemné zdvořilosti, mluví šna rovinu, zaměřují se na vnitřní podstatu komunikace, ale respektují i emoce druhého. Nejde ležet j-í nejsou jen zmíněné znaky komunikace, ale především to, jaký panuje mezi oběma osobami vztah. (2013, s. 22) Jako opak respektující výchovy uvádí jí přístup nerespektující, v něm mluví mají komunikanti nerovnocenný, asymetrický vztah. Pro tento přístup je typická manipulace, nebo jednání ovlivněné vidinami trestu. Zakládají si na něm liberální a autoritativní zalofnění vedoucí, kteří touží po moci. Hlavní myšlenkou provázející a respektující výchovy je úvaha, že vychovatel není v-emocným hybatelem ve výchově, ale naopak jen pomocníkem, který by měl dítěti zajistit vhodné prostředí a podmínky, aby se mohlo rozvíjet samo. (Těhofer, Těhoferová, 2013, s. 22) Dříve byla namísto této metody upravená metoda povzbuzování, odmítnutí, potlačování a trestu.

- Dalšími charakteristickými prvky ve skautské výchově jsou skautský slib, zákon, denní příkaz, skautský pozdrav a skautská symbolika. Této problematice se věnuje v příloze 1.

II. 1.2 Cíle skautské výchovy

V rámci záměrné výchovy je třeba nejprve vymezit výchovné cíle. Tedy to, jakého výsledku má být výchovným působením dosaženo. Podle Pedagogického slovníku je cíl výchovy *šv nejobecnější podobě ucelená představa (ideál) předpokládaných a přádných vlastností člověka, které lze získat výchovou.* (Prucha, Walterová, Mareš, 2009, s. 34) S cílem výchovy úzce souvisí cíl výchovného působení, což je *šjeden z prvků výchovného systému, který vytyčuje směr výchovného působení. Měl byt rozložen do jednotlivých cílů, které jsou kulturní a historicky proměnlivé.* (Prucha, Walterová, Mareš, 2009, s. 34)

V praxi výchovy je snaha tohoto ideálu dosáhnout, nebo se mu co možná nejvíce přiblížit. K tomu slouží výchovné úkony a výchovné prostředky a metody. Výchovné vzdělávací cíle je možné rozdělit na kognitivní, afektivní a psychomotorické.

- Kognitivními cíly rozumíme vše, co se má vychovávaný naučit, poznat nebo si zapamatovat. Jedná se především o cíle na rozumové úrovni.
- Cíle afektivní neboli postoje i hodnotové - vychovávaný přijímá především takové postoje, které také zastává jeho učitel a u kterých vidí autentické prožívání. Právě ono nadšení pro věci často ovlivňuje ve větší míře, než postoje, které se běžně označují jako ty šsprávné.

- Cíle psychomotorické, jindy nazývané také výcvikové nebo dovednostní, jsou nejastěji smyslově zaměřené, od samovolných reflexů po složitější zručné a úctivé chování. Opakováním se dovednosti postupně zdokonalují.

Cíl výchovy by měl být jasně a konkrétně vymezen a součástí být v souladu s výše uvedenými výchovnými cíli. Také by měl být předem považováno za reálné. Pro úspěšnost výchovy by měl být cíl kontrolovatelný a jeho výsledky měřitelné. Není to však podmínkou, spíše doporučením pro snadnější získávání zpětné vazby vychovateli, aby mohl zhodnotit úspěšnost výchovného procesu.

Obecně platí, že skauting dbá na to, aby i jeho cílem byl rozvoj osobního potenciálu mladých lidí (mladých lidí z tohoto důvodu, že skautské hnutí má nízký věkový průměr). Tento postoj je založený na myšlence, že jedinečná a komplexní osobnost je nedílnou součástí světa. Je třeba podporovat jedince, aby rozvíjel svou osobnost, i když se tato změna v globálním měřítku jeví jako nepatrná, jsou právě jednotlivé osobnosti základními budovkami společnosti. Cílem skautské výchovy je osobnost s harmonicky rozvinutými lidskými aspekty na fyzické, intelektuální, emocionální, sociální a duchovní úrovni, která je aktivní součástí společnosti a současně usiluje o svůj další rozvoj a snaží se hledat nové výzvy a možnosti. Taková osobnost má větší předpoklady pro uplatnění v budoucím životě. Zpravidla je také zodpovědnější, aktivnější a lépe se staví k problémovým situacím.

II. 1.3 initele skautské výchovy a výchovné styly

Na výchovném procesu se podílí množství aspektů, které výsledkem výchovy v různých poměrech ovlivňují. Mezi nejčastější initele v procesu výchovy patří vychovávaný (jeho vnitřní motivace, povahové rysy, intelekt, míra uspokojení jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb), vychovatel (jeho vnitřní motivace, povahové rysy, sociální dovednosti, charisma, míra uspokojení jeho fyzických, psychických a sociálních potřeb, schopnost přizpůsobení se konkrétnímu vychovávanému), dále také prostředí, ve kterém výchova probíhá (jeho hloupost, podstatnost, vstřícnost, stálost, atd.). Takové množství proměnných ve výchovném procesu přináší značnou variabilitu průběhu výchovy a různé stupeň dosažení výchovného cíle.

Vychovatelem nemusí být vždy jen učitel v rámci instituce, nebo skautský vedoucí, může se jím stát kdokoliv v jakémkoliv věku, pohlaví, zvláště média, kdokoliv může být také sám sobě vychovatelem. Konkrétně ve skautské výchově se v roli záměrného vychovatele na

výchov podílí především v dce oddílu a družinový rádce. Nezáporným initelem se stává celá družina, její členové se navzájem a často nevdom ovlivují. Její podíl je však významný, protože výchovné impulsy pocházejí od vrstevníků, tedy osob, jejichž názor má pro vychovávaného vysokou hodnotu.

Dalším výchovným initelem je motivace, což je *šouhrn vnitřních i vnějších faktorů, které spouští lidské jednání, aktivují ho, dodávají mu energii.* (Hrabal in Prucha, Walterová, Mareš, 2009, s. 158) Pokud dítě chodí do oddílu z vlastního popudu, je pro něj skauting zábavou. Pokud však chodí z donucení rodičů nebo jiné autority, stává se pro dítě bremenem. Motivace platí za významný initel v mnoha situacích.

Důležitost hraje ve výchově také podstatnou roli. Jedinec na základě genetické predispozice již vstupuje do výchovného procesu s určitými předpoklady pro naplnění výchovného procesu. Jedná se o vnitřní podmínku danou před začátkem skautského výchovného procesu. Obdobnou předem působící vnější podmínkou jsou společenské vlivy a prostředí, ve kterém se edukant prozatím nacházel. Prostředím, ve kterém se odehrává skautská výchova je proměnlivé, nejastěji se však jedná o skautskou klubovnu nebo pobyt v přírodě, a ufl na jednodenní výpravě nebo na táboře uprostřed lesů. Prostředím, ve kterém se skautská výchova odehrává, je více popřiblížena v kapitole II.2.2 Výchovná metoda: Učení se inností.

Každý vychovatel upřednostuje jeden ze stylů výchovy. Vtínou je volí nevdomky a vychází z jeho vlastní osobnosti. V literatuře se nejastěji vymezují tyto tři výchovné styly: autoritativní, liberální a demokratický. Autoritativní výchovný styl je orientován na učitele. Ten je pro fláka absolutní autoritou, je nad fláka povýšen a je vyfladována kázeň a poslušnost. Liberální výchovu v podstatě řídí sám flák. Uitel nemá pevnou autoritu, podizuje se ve výchovném páním fláka. Na fláka jsou vyvíjeny jen malé nároky. Demokratický výchovný styl je charakterizován rovným nebo alespoň poměrným postavením učitele a fláka. Výchova bývá vedena v přátelské atmosféře, pokud je však nutno, vychovatel zasahuje. Rovnocenné postavení dítěte motivuje k rozvoji a k innosti, nebo cítí z vychovatele d vdru a nechce ji zklamat. Ve skautském hnutí se objevují všechny výchovné styly učení, které vycházejí z charakteru každého vedoucího, anifl by si to on sám musel uvdomovat. Stejně tak fládný vedoucí není striktně ist autoritativní, nebo ist demokratický, vtínou se jedná o poměr dvou nebo dokonce všech tří výchovných stylů. Ve vážných situacích je zapotřebí v tího d razu a zásahu vedoucího. V praxi se nejastěji setkávám se stylem demokratickým. Toto zjištění potvrzuje ideu o skautské rovnosti a bratrství. Pokusím se nyní nastínit všechny uvedené styly ve skautské výchově.

Autoritativní vedoucí vyfladuje po d tech poslu-nost, chce mít v-e pod kontrolou, k d tem nechová d v ru. Sebe sama staví do pozice nad azeného. Má vysoká o ekávání a je na své sv ence náro ný. Vychovává pomocí rozkaz , zákaz , vysokých trest , striktn vyfladuje dodrřování daných pravidel. Dále také vyuffívá sout ří a konkuren ního boje ve skupin . O ni em nemá pot ebu diskutovat s jiným vedoucím, natoř s dít tem. Rád rozhoduje sám a jeho rozhodnutí bývají v jeho o ích ta jediná správná. íinnost v oddílu jej uspokojuje, protoř se zde cítí pot ebný a mocný. Autoritativní vedoucí pro oddíl p ínosný tehdy, kdy jsou ostatní vedoucí liberální ařl apati tí, nebo chybí. S takovým vedoucím d ti vydrří v oddíle zpravidla krat-í dobu, na sch zky a výpravy se net -í, mívají niř sebeúctu. Mohou být nesamostatné, bojácné, úzkostné, konfronta ní nebo dokonce agresivní. Samoz eřm , řle skauting není jediné, co ovliv uje d tskou výchovu, jeho role je pouze vedlej-í, dodatková. Pokud by se v-ak výchovný styl řhodoval s výchovnými styly preferovanými doma a ve -kolním prost edí, z d tí by vyr staly dva typy osobností. V extrému by se jednalo o jedince poslu-né, zato nerozhodné, nesamostatné, bojácné a bez iniciativy, nebo na druhé stran by se mohlo jednat o d ti sout řivé ařl dravé, cílev domé, ale bez ohled na své okolí.

Liberální vedoucí nemá jasn promy-lené, co od d tí o ekává, kam by je cht l sm ovat a jaké prost edky k tomu pouřije. Po as, který s d tmi tráví, jim nechává prostor k tomu, co samy cht jí. Pokud s nimi n jakou aktivitu koná, bývá v t-inou bezcílňa a provádí ji proto, aby řzaplnil aso, nebo proto, řle je povinná. Jeho nároky na d ti, pokud v bec, tak jsou malé. Tento typ m řle mít obtířle s vlastní motivací pro vedení, vede spí-e ze setrva nosti. Snáří se vyhnout p ímým konfrontacím s d tmi nebo jinými vedoucími. Rad jí ustoupí ve svých postojích, jen aby p ede-el konfliktu. Jako výchovné nástroje pouřívá hrozby a tresty, ty v-ak bývají nep edvídatelné a v nepom ru k provin ní. Také volí tresty na základ momentálního rozpoloření, proto je mořné, řle za stejný proh e-ek dva skauti dostanou dva rozdílné tresty. D ti, které z oddílu odchází, mohou být oproti jiným skaut m rozjívěn j-í, neuznávají autority nebo s nimi neumí vycházet. Dále také mohou mít negativním sm rem ovlivn é sebehodnocení, sebed v ru a sebeúctu.

T etí výchovný typ je ozna ován jako demokratický vedoucí. Jedná se o takového lov ka, který s d tmi spolupracuje, dává jim mořnost vyjád ení názoru, komunikuje s nimi jako se sob rovnými. Vztah je zalořen p edev-ím na vzájemné úct a d v e. D ti mají mořnost podílet se na rozhodování o v cech, které se jich týkají. Demokratický vedoucí také dbá na to, aby d ti chválil a oce oval i za mali kosti, coř podporuje p edev-ím řslab-řo skauty, které to motivuje k v t-ímu úsilí. Pro dít , které není na pochvaly zvyklé, se jedná o velkou událost, kdyř je pochváleno p ed sv dky. Tento vedoucí také sleduje pot eby svých

sv enc a reaguje na n tím, fle jim p izp sobuje program šna míruō. Jako pomocných nástroj výuky pouffívá p edev-ím ocen ní a skaut m p im ené výzvy. Neuznává tresty, namísto nich nechává na skauta dopadnout p irozené d sledky pramenící z jeho pochybení. Je na míst celou situaci prohovo it a vysv tlit, aby se skaut p í-t mohl podobné situaci vyvarovat. Osobn se domnívám, fle tento koncept je vhodný p edev-ím pro star-í, skauty a skautky a rovery a rangers. Pro mlad-í výchovné kategorie, jako jsou sv tlu-ky, vl ata a benjamínci up ednost uji tresty p edev-ím s ohledem na jejich nevyzrálost. Zvlá-t u závafných nebo opakujících se provin ní. Co se tý e skaut ovlivn ných demokratickým vedoucím ó jedná se o jedince s p im eným sebev domím, vysokou sebeúctou a dobrou sebereflexí. Tyto d ti také umí p íjímat odpov dnost. Tento typ vedoucího je schopen dob e komunikovat a rozhodovat spolu s dal-ími vedoucími, pokud to v n kterých situacích není proti jeho zásadám.

Skautským vedoucím je dáno vychovávat d ti se zdravým sebev domím a se sebeúctou na vysoké úrovni. Bez toho budou moci jen t flko napl ovat povinnosti vyplývající ze skautských princip . Z tohoto i jiných d vod je ve skautingu nejvíce prosazovaný demokratický výchovný styl. (TNehofer, TNehoferová, 2013, s. 22)

II. 2 Rozdíly výchovných metod v rámci tradičního a dnešního skautingu

I kdyby se pojem tradičního skautingu běžně nepoužívá, budu s jeho pomocí v tomto textu označovat prvotní skauting, ať už anglický nebo český, v prvních letech své existence.

Za zakladatele skautingu je oficiálně považován Robert Baden-Powell. Ve skutečnosti tradičního skautingu vznikl ze dvou základních směrů a jejich spojením vznikl jedinečný výchovný program, který dnes nazýváme skauting. Inspirací R. Baden-Powella bylo jeho dlouholeté působení v armádě a myšlenky E. T. Setona.

V roce 1902 **Ernest Thompson Seton** zakládá ve Spojených státech hnutí Woodcraft Indians. K založení tohoto hnutí jej přimělo zklamání nad trávením volného času dospívajících chlapců. Inspirovat se nechal především indiány a přírodou. E. T. Seton kladl důraz na duchovní základ, nikoliv ve smyslu náboženského vyznání nebo přislušnosti k určité církvi, ale jako niternému individuálnímu prožívání toho, čemu člověk věří. Důležitým faktorem je pro E. T. Setona smysl pro krásu, ať již v přírodních úkazech, nebo v lidských výtvorech, soulad s přírodou a z toho odvozený prostý životní styl. Za významnou považuje rodinu a její soudržnost, a i když sám nebyl rodinným životem a jeho myšlenky výrazně podporují individualismus, považuje pro zdravý vývoj člověka důležitější zaazení do malého rodinného společenství. Tyto zásady se pak konkrétně projevují v těchto hodnotách:

- Důraz na individualitu – podporuje osobní svobodu a chová odpor ke všemu, co ji potlačuje (církve, stát, organizování).
- Indiánská symbolika – této symboliky užívá na jedné straně z hlediska atraktivity pro mládež své doby a na druhé straně ji používá jako ukazatele pro rozvoj duchovních hodnot, které podle jeho názoru indiáni uchopovali mnohem lépe, než Evropané.
- Kritika přejímání – kritika vojenských prvků a přizpůsobování se církvi, nebo dle jeho názoru tyto dva směry nejvíce potlačují individualitu člověka. Jedinec zde nepřijímá pouze skutečnosti, které vycházejí z jeho nitra, ale přebírá i názory, které jsou mu podsunuty. (Zajíc, 2001, s. 17)

Robert Baden-Powell se v červnu 1906 sešel s E. T. Setonem, aby porovnali Setonův koncept výchovy mládeže s Baden-Powellovým nově zaměřeným konceptem, který se nazývá skautingem. I když chtěl znát mnohství prvků od E. T. Setona a převzít, měl jinou představu o formě výchovy. Namísto vzoru svobodného indiána chtěl z anglických chlapců vychovat gentlemany v rné svojí vlasti. Na které principy převzal, jiné však dosadil dle vlastního

uválení. Proto vložil do svého smyslu především smysl pro řád, komplexní výchovu a službu (společnosti, bližním, vlasti, Bohu). Tyto zásady se promítají do jeho nejvyšších hodnot:

- Osobní cti – člověk by se měl mít rád, být důstojný, chovat se jako gentleman.
- Náboženská tolerance – ve své době učinil nevšední poznání díky svým cestám v Africe a Indii pochopil, že člověk, který je vnitřně dostatečně přesvědčen svým vyznáním, nemůže respektovat rozdílná přesvědčení jiných lidí, aniž by zpochybnil jeden nebo druhý postoj a dokonce se touto zkušeností může i obohatit.
- Spolehlivé občanství – v domě, kde demokracie vyřazuje schopné jedince, kteří jsou schopni nést zodpovědnost za své jednání a snaha dít je vést a vychovávat tak, aby se v životě dokázali uplatnit.
- Mezinárodní bratrství – tímto postojem se snaží přivést k harmonii předchozí hodnoty, aby nedošlo k nacionalistickému přístupu. (Zajíc, 2001, s. 17)

V létě 1907 se Robert Baden-Powell rozhodl udělat pokus o odjezd s několika chlapci na ostrov Brownsea, kde uspořádal první skautský tábor. Zde se chlapci již rozdělili do čtyř hlídek (družin) v čele s vůdci a namísto kroje nosili na rukávu barevné stuhy pro označení příslušnosti ke svojí hlídce. Skauting byl oficiálně založen o pět let později, 24. ledna 1908. Chlapci začali nosit kroje pro zvýšení pocitu sounáležitosti, a setření mezivrstevních rozdílů. Na kroji nosili lilii s kompasovou střílkou, považovali ji za svůj znak a podávali si levou ruku.

Baden-Powell v přístupu k výchově byl ovlivněn jeho povoláním. Jako anglický plukovník vyžadoval uniformitu, vojenské nástupy a hlášení. Podřízení se autoritě chápe jako oprávněný společenský zájem v rámci spolehlivého občanství. Za svého profesního života si začal uvědomovat, jaké dopady má dědictví dospělých mužů na chlapce, jak v chlapcích postupně roste pocit zodpovědnosti.

Akoliv se Robert Baden-Powell nechtěl stát válečným a nejen v Anglii uznávaným hrdinou, stalo se tomu tak. A nejen to, ke svému překvapení se také stal autorem bestselleru. Kniha Rukovův skautingu, která měla nahradit jeho předválečnou příručku pro výzvědné vojenské útvary (skauty), kterou vydal již v mládí, a nyní se mu zdála být zastaralá, se bez jeho vědomí stala povinnou četbou pro vojáky. Kniha se však mimo to dostala do rukou anglické mládeže a ti si podle ní začali hrát. Nejen na válku. Zkoušeli orientaci v terénu, stopování, pozorování divokých zvířat, ošetřování, stanování, táboření, vedení v přírodě, odpovídání po asi, předávání zpráv a to vše dle vojenské příručky, kterou sepsal. Když se o této skutečnosti dozvěděl od svého mladšího bratra, byl zaskočen. To, co radí vojáci dělali

z povinnosti, dříve z jeho vlastní vůle zcela dobrovolně a z vlastní iniciativy. Jifi dříve si pokládal otázku, kde se v těchto bere motivace, aby se zcela dobrovolně uily r zným dovednostem. Byla to touha r st. Touha, která je d t em vlastní a pokud je do ní lov k nucen, stává se nep ítelem, pokud v-ak vychází ze samotného jedince, z jeho podstaty a zálib, stává se velmi mocnou a uffite nou.

Ve své vojenské karié e se Robert Baden-Powell vřdy snaffil vyhnout bitv a vyjednat p ím í. V d l, fle dosp lí jifi nedokáffí pozm nit zp sob svého my-lení, za to d t em je jedno, zda si hrají s d tmi politických nep átel nebo jiného náboffenského vyznání. Domn nky dosp lých o rozdílnosti lidí na základ náboffenství, rasy, národnosti, společenské úrovni jsou v nich p íli- hluboce zako en ny. D t v-ak tyto rozdíly nevnímají natolik výrazné, aby si kv li nim spolu nehrály. Sou asn ze své vojenské praxe v d l, fle d ti mohou být v ur itých innostech stejn dobré, nebo dokonce lep-í, nefl dosp lí. Tohoto dojmu nabyl nap . ze setkání s dvanáctiletým chlapcem, mistrem ve stopování, dále také ze zapojení chlapc p i obran obléhaného Mafekingu, kdy ubránili obléhané m sto proti mnohanásobné p esile. Zjistil, fle pokud chlapc m sv í s d v rou n jakou zodpov dnost, dokáffí úkoly plnit stejn dob e, jako dosp lí, p ítom jsou je-t tvární a nezkaffení společenskými p edsudky. Robert Baden-Powell byl p esv d en, fle válce se lze nejlépe vyhnout tím, kdyfl se mladým lidem v-típí láska k míru a odstraní se p edsudky. Také poznal, fle pomocí teorie nic nezmf a jediný zp sob, jak dosáhnout cíle je pomocí praxe. Walter Hansen se ve své knize pokou-í citovat samotného Baden-Powella: *š Skauting m fle být klí em k nové výchovné metod , klí k tomu, jak zaujmout mládeff. Tisíce a statisíce mladých lidí! Klí k velkému hnutí mládeff, usilujícímu o mír. Bude to druh bratrství bez rozdílu p vodu, rasy, vyznání, bohatství a chudoby. Pozoruj te , fle jsem se takovou my-lenkou zabýval vlastn jifi dlouho. Pouze jsem si to neuv domoval.* (1994, s. 113)

Robert Baden-Powell za al vymý-let, jaké by mohlo toto hnutí být. *š Skautské hnutí musí být dobrovolné, nepolitické výchovné hnutí pro mládeff, otev ené v-em bez rozdílu p vodu, rasy nebo náboffenského vyznání. Ú elem skautského hnutí má být p ísp ní k rozvoji mladých lidí, aby mohli vyuffít v-ech svých t lesných, intelektuálních, sociálních a du-evních schopností jako osobnosti, jako zodpov dní ob ané a jako lenové svých místních, národních a mezinárodních společností.* (Hansen, 1994, s. 113)

Tento koncept postavil na t ech principech, t ech hlavních pilí ích, o které se hnutí opírá a které je dnes stále aktuální. Stojí za pov-ímmutí, fle fládná z t chto povinností nemá v kové omezení.

- Povinnost k Bohu ó neznamená fládné ur ité náboflenské vyznání, nýbrfl oddanost duchovním princip m, hledání a vyznávání hodnot vy—ích nefl materiálních a stálost ve vlastních postojích. V sou asné dob m fle být z d vodu r zného náboflenského vyznání nebo ateismu nahrazeno slovo B h pojmem šNejvy—í Pravda a Láskaõ, které by mohlo být jednotné a srozumitelné pro v—echny.
- Povinnost k bliflním ó odpov dnost ke spole nosti, snaha být prosp —ný a p íkladem pro ostatní. Pro ve ejnost je tento znak nejvíce viditelný jako ochota k práci nebo pomoci v obecn prosp —ném díle. Dále pak se jedná o v rnost své vlasti v souladu s respektováním odli—ných kultur. Spadá sem také touha po mezinárodním míru, toleranci a spolupráci, odpov dnost k p írod , —etrné chování k p írodním zdroj m, snaha o navý—ení morální úrovn sebe sama i svého okolí.
- Povinnost k sob ó odpov dnost za sv j osobní r st. Na nevy—í p í ku se p ed hodnoty v domostní a schopnostní staví schopnosti morální. Je to odpov dnost za rozvoj vlastních kladných vlastností. (Zajíc, 2001, s. 21)

Pro praktické vyuffívání rozvinul skautské principy do ty výchovných metod, pomocí kterých bude v mladých lidech postupn p stovat tyto principy. Konkrétn se jedná se o slofení skautského slibu, práci v malé skupin , u ení se inností, a to v—e za pomoci moderního a poutavého programu. Skautský slib je p íblífen v p íloze . 1, dal—ím t em metodám se v nuji v následujících kapitolách.

Do na—ích zemí se skautské hnutí dostává velmi rychle. e—i jsou sou ástí Rakouska-Uherska a po átkem nového století dochází k národnímu sebeu domování. V této dob byla mimo—kolní výchova sv ena pouze církvi a t lovýchovným jednotám. V na—í zemi se skauting objevuje ve více formách, nejúsp —n j—ím je Junák, eský skaut, zaloflený st edo—kolským profesorem t locvikem **Antonínem Benjaminem Svojsíkem**. V kurzu je p edev—ím touha po inteligenci, v—eobecném p ehledu a t lesnému rozvoji. A. B. Svojsík se vydává se do Anglie za R. Baden-Powellem za ú elem nabytí moderních metod zavád —ných p í výchov mládefle. Zastává názor, fle ve výchov nejde automaticky p íjmout cizí výchovné vzory, ale je t eba usilovat o vytvo ení vlastní výchovné identity, která odpovídá kultu e a historii p íslu—ného národa. A. B. Svojsík dokázal my—lenku skautingu natolik p íblífit eskému národu, fle z této my—lenky erpají mnohé ó ne-li v—echny eské volno asové organizace.

šSkauting je skv lá hra, kdyfl se do ní pustíme a uchopíme ji se skute ným nad—ením. Tak jako p í jiných hrách zjistíte, fle budete-li ji hrát, dodá vám sílu t lesnou, rozumovou

a du-evní. Av-ak m jte na pam ti! Je to hra pro volnou p írodu, pod -iré nebe, a tak, kdykoli k tomu budete mít p íležitost, jd te do p írody. (Navrátil in Baden-Powell, 2009, s. 4) Citace z originálu knihy *Scouting for Boys* Roberta Baden-Powella, která je vznikla p ed více neř sto lety. Zajímavé je pojetí, ře skauting je stav n pro volnou p írodu. Jako by snad pro n j ve m stech nebylo místo. Ano, skaut má rád p írodu a v-e, co z ní vychází, ale m l by své místo najít i ve m stech, ve spole nosti, ne jen ve volné p írod .

Skautské hnutí skv le vystihuje pojem skaut z anglického originálu *scout*, který lze do eského jazyka p elořít jako pr zkumník, pátra , zv d. Z toho lze usoudit, ře tradi ní skauting byl orientován p edev-ím na tyto pr zkumné aktivity. Hlavní náplní tradi ního skautingu bylo u ení se p eřítí v p írod s minimálním vybavením, pozorování (ve smyslu vnímání detail , jak je známé nap . od literární a filmové postavy Sherlocka Holmese), dále výzkumnými výpravami a v-ím, co více i mén s t mto aktivitami souvisí. P edev-ím d ti z velkých m st m ly p ed více neř sto lety pot ebu u it se v ci, které byly p edtím b řné a díky rychle se rozvíjející spole nosti byly potla eny nebo umofl ovaly vytvá ení vlastních výrobk . Mezi tyto aktivity m řeme za adit nap . va ení v kotlíku nad otev eným ohn m, práci se d evem, nocování v p írod a mnohé dal-í. Náplní skautských inností se stalo zdokonalování t chto dovedností a sou asn budování jifl zmín něho pozorovacího talentu.

Dne-ní skauting se na první pohled od tradi ního p řli- nezmn il. Skauti stále vyhledávají dobrodruřství, p írodu a jsou nej ast ji vid ni v hlou cích. Dbají na tradice a respektují staré zvyky. Sou asn se dokázali zadaptovat ve velkých m stech a zapojit do svého programu také ř zné technické vymoflenosti dne-ní doby. Uvnit nejv t-í eské skautské organizace je v-ak vid t obrovský krok vp ed. Zm nil se zp sob my-lení. Zatímco d řve se hodnotilo, zda umí ten který ř len nabrousit sekeru, zapálit za de-t ohe a ulovit co nejvíce bob řík , dnes si m ře kařdý sám ur it, jaký úkol bude plnit. Na výb r je více moflností, neř jen zálesácké dovednosti, mezi nimi nap . spolupráce s ostatními ř leny druřiny, komunika ní dovednosti, p ekonávání sebe sama. Ustoupilo se od ernobílého splnil - nesplnil, ale cení se také samotná snaha. Dít řsto samo ur uje, kterým konkrétním úkolem se bude v dané oblasti rozvíjet. Dne-ní skauting mohou pomoci charakterizovat jeho výchovné nástroje, tedy stezky, odborky, zkou-ky, závody, celostátní projekty a akce apod.

Bývalý generální sekretá ř Sv tové organizace skaut , dr. Laszlo Nagy se ve své studii pokusil zachytit pojetí skautingu. A koliv od sepsání této zprávy uplynulo n kolik let, je stále aktuální. *ř Dne-ní skauting je řřivoucí síla ve slufbách národa od africké bu-e ařl do dřunglí velkom st Ameriky a Evropy. Skauting je dnes hnutí mládeře, jeřl v kařdém okamřřku ví, co chce d lat, ví, kam jde, a dokonce zná cestu, kterou si p i tom musí p řbítet. Nebo skauting,*

a koliv se stal organizací mimo-kolní výchovy, je také sv tovou organizací, jeřl je v dob plánování a managementu na nejmodern j-í úrovni... Toto hnutí musí ov-em z stat na pulsu doby, neustále se obnovovat, nechat se napájet realitami moderního sv ta, anifl by p itom ztrácelo základní sm r snah mládeřel Skautování praktikované ve Tědsku není v bec stejné jako v Kongu. innosti, které poskytuje nedobrovoln nezam stnaným v Alfěrsku, jsou nutn odli-né od t ch, které se p edkládají mladým pa ířským hoch m. Oddíly u Indián Chulupi z Paraguaye se nebudou pou-t t do stejných inností jako oddíly, které se sestávají z š sophisticated boysõ ze Sao Paula. Pofladavky mladých Malajc nejsou ohledn výchovy toťofné s chlapci z Mezzogiorna (Jifní Itálie); v aristokratických m stských tvrtích Bostonu není mládeřl nad-ena pro stejnou hru nebo dobrodruřství jako Portori ané ve slumech New Yorku. A tak dáleí A p ece je v-echo toto skauting, jenřl je v-ude provád n ve jménu týchřl princip , pomocí týchřl metod a s ohledem na stejný cíl: vytvá et charakter chlapc , aby se stali dobrými ob any.õ (Hansen, 1994, s. 137)

V dne-ní dob má nejv t-í eská skautská organizace více nefl 50 tisíc len a tento po et kařldoro n stoupá. Kařldý týden se konají tisíce druřlinových sch zek, stovky výprav kařldý rok se uskute ní tém tisíc tábor a desítky vzd lávacích akcí pro skautské inovníky. Kařldý rok vycházejí nové asopisy a p íru ky pro d ti i vedoucí. šTo v-e pro to, abychom byli tací, jak jsme si v roce 2005 v Chart eského skautingu p edsevzali:

- *Chceme, aby Junák byl organizací s pevnými hodnotovými základy na stran jedné a s moderními, p itařlivými formami a prost edky na stran druhé.*
- *Chceme, aby rodi e vnímali Junáka jako kompetentní organizaci s jasným výchovným posláním, která jim nabízí pomoc p i výchov jejich d tí a zábavným zp sobem p ípravuje mladé lidi na smysluplné prosazení ve spole nosti.*
- *Chceme, aby d ti vid ly skauting jako místo, kde budou p íjaty skupinou svých vrstevník , kde najdou opravdové kamarády, a skauting se pro n stane p itařlivým dobrodruřstvím se řpetkou tajemství a výlu nosti, do n hořl se budou chtít zapojit i ho samy aktivn utvá et.õ (Těantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 228)*

Skautských výchovných cíl se snařlí dosáhnout za pomoci prost edk a metod. Mezi hlavní výchovné prost edky ve skautském hnutí pat í druřlinové a oddílové sch zky, jednodenní a vícedenní výpravy, tematické a ú elové vycházky, besedy a setkání se zajímavými lidmi, vzd lávací a motiva ní kurzy, kulturní akce a vlastní um lecká innost. (Zajíc 2001, s. 33) Za hlavní výchovné metody praktikované v eském skautingu jsou

považovány práce v malé skupině, u ní se innoští a vyuffívání moderního a zajímavého programu, které jsou p iblířeny v dal-í řásti práce.

II. 2.1 Výchovní metoda: Práce v malé skupině

Baden-Powell m l v organiza ní strukturu e jasno jifl p ed zalořením organizace. Kdyfl se jeho metoda práce v malých skupinách u vojska a pozd ji i na tábo e na ostrov Brownsea osv d ila, rozhodl se ji aplikovat i na skautské hnutí. Výchovní efekt m l být zachován, pouze jeho forma se m la p izp sobit mládeři. Práv v malé skupině se nejlépe rozvíjí samostatnost, pevný charakter, odpovědnost, spolehlivost a také spolupráce a v d í schopnosti. V rozsáhlejš skupině je vy-ř riziko pasivních ú astník , kte í se spoléhají na to, ře neatraktivní práci vykoná n kdo jiný. V malé skupině v-ak na tento postoj není prostor. V dce malé skupiny by se m l stát jeden ze skupiny, zdatný chlapec, ke kterému by ostatní vzhlířeli, jen o málo star-í, neřl ostatní. Více skupin chlapec by vedl skautský v dce (scout master), který by byl ř-kolen ve zvlá-řním výcvikovém st edisku. (Hansen, 1994, s. 116)

H. Kasíková popisuje skupinové u ení jako ř u ení, které probíhá v rámci malé sociální skupiny. Skupina m ře vzniknout spontánně nebo ji vytvá ří u itel podle ř zných hledisek (výkonnost řák , pohlaví, dovednost spolupracovat aj.). Skupina obvykle usnad ůje u ení řú astn řných osob, zlep-řje pr b ř h i výsledky u ení. To proto, ře oproti individuálnímu u ení mohou ú astníci debatovat o problémech, navrřovat ř zné p řístupy, získávat v as řp tnou vazbu, rozd lit si práci, vzájemn se povzbuzovat, objevovat chyby, vysv tlovat si nejasnosti, u it se od jiných, spole n sm ovat k cíli. Obvyklá velikost skupiny se pohybuje od dvou (párové u ení) do 5-7 osob (skupinové u ení).ř (in Pr řcha, Walterová, Mare-, 2009, s. 265)

Na my-lenku malých skupin p i-el Robert Baden-Powell p i pln ní vojenské řluffby, co by poru řk dostal za úkol vycvi it 40 nová k . Jelikořl obvyklé metody nebyly natolik ú inné k tomu, aby probudily v nová kovi dostatek iniciativy, řú astn nosti a podn covaly vojáky k p emý-lení. Walter Hansen popisuje zrození této my-lenky ř *Po celé dny rozvafřoval, jak by to mohl zm nit. Pak dostal nápad: Rozd lil setninu na řest malých skupin po řesti ařl osmi řuffřích, na takzvané řlídky, a zároveň řur il vřřdy jednoho zvlá-ř schopného vojáka z řuffřstva za řelitele řlídky. S t řmito celkem řesti řeliteli řlídek, kte í op t tvo ili spolu jednu malou skupinu, provád l n kolikrát řřdn řvřřvikový kurs. Úkolem v-ech řlídek pak bylo řkolit řeny své malé skupiny. P i manévřech se setnina poru řka Baden-Powella osv d ila jako zvlá-ř úřp řná. Neoperovala uzav en v celé své říle řuffřstva, ale v malých skupinách, jejichřl řelitelé byli sice řinformováni o řzákladních v cech spole něho nasazení, sm li se v-ak*

rozhodovat podle vlastního uvážení, podle situace. Úspěch byl tak přesdivý, že i v jednom pohovoru d stojníci pofládali, aby systém malých skupin vysv tlil. Hlavním ú elem systému skupin je p edat co možná nejv t-ímu po tu voják co možná nejvíce odpov dnosti. Každý jednotlivec je odpov dný za to, že jeho hlídka je dobrou hlídkou. Kolektiv hlídky nese zodpov dnost za to, že každý jednotlivec je sv domitým lenem hlídky. Každý zná silné i slabé stránky toho druhého. lenové se vzájemn vychovávají. Systém malých skupin rozvíjí u každého lena schopnost samostatn myslet a chápat se iniciativy. Každý má stejné právo spolurozhodovat, ov-em poslední slovo má velitel hlídky. (1994, s. 48-50) Autor dále uvádí, jaký jedinec se podle R. Baden-Powella nejlépe hodí na pozici velitele hlídky a to takový, ke kterému by ostatní lenové skupiny mohli vzhlíft, kdo jim imponuje a lehce nad nimi vyniká. (Hansen, 1994, s. 50)

V dne-ní terminologii uflíváme pro malé skupiny ozna ení druflinový systém. Druflina je základní bu kou skautské organiza ní jednotky - oddílu. Právní subjektivitu má v-ak afl více oddíl sdrufených ve skautském st edisku. Každá druflina se skládá v ideálním p ípad z -esti afl osmi len a jednoho rádce nebo dosp lého v dce. V této sestav spole n podle svých schopností vytvá ejí vlastní program, vlastní zvyky a vztahy. Tento týmový systém je založen na p írozené pot eb mladých lidí vytvá et malé skupinky a tímto se u í rozvíjet své sociální dovednosti, spolupráci, e-it první konflikty, u í se flít v demokracii a mnohému dal-ímu. lenové drufliny se mezi sebou dobře znají. Díky druflinám funguje také dal-í výchovná metoda a to napodobování star-ích len .

šSystém malých skupin, poprvé zavedený B.P., je dnes pedagogickým základem skautingu: je to metoda výchovy mládeže, kterou pedagogové a psychologové považují za vzorovou i úspě -nou a doporu ili ji k následování. (Hansen, 1994, s. 49)

Hlavní cílovou skupinu skautingu tvo í d ti ve v ku osmi afl patnácti let, které se ve skautské terminologii ozna ují jako vl ata, sv tlu-ky, skauti a skautky. Dále pak lenové oddíl nad patnáct let jsou ozna ováni jako rove i, rangers, nad osmnáct let inovníci nebo oldskauti. Historicky i v kov nejmlad-í cílovou skupinu tvo í benjamínci.

Benjamínci (5 ó 7 let) P ed-koláci a prv á ci, pro které je typická rozt kanost, krátká pozornost a egocentrismus. V programu jsou proto za azovány krátké jednoduché hry, které je-t nevyfladují spolupráci, vypráv ní p íb h a napodobování jednoduchých inností. D ti vyfladují velké množství pozornosti, pochopení a tolerance. Tato v ková skupina je - co se vlastní metodiky tý e - nejmlad-í z v kových skupin. Oficiáln existuje teprve krátce. Metodika a pracovní listy pro p ed-koláky jsou k dispozici teprve od -kolního roku 2013/14. V n kterých oddílech se tato v ková skupina objevovala jifl d íve, zejména z d vodu

konkurenčního boje s jinými kroužky a to především ve větších městech. Také její program probíhá v různých formách. Někde dochází vedoucí v pravidelné dny přímo do mateřské školy a zde s dětmi hrají připravené hry. Jinde pořádají tábory pro rodiče s dětmi nebo zkrátka fungují obyčejné družinové schůzky. V tomto směru je daleko před námi kanadský skauting, který tyto děti vychovává již několik desítek let, v kovou skupinu označují šbobačiči a ve své podstatě se jedná o špičkovou přípravku pro vstup do vláček společnosti. (Kupka, 2013, s. 31)

Sv tlučky a vlata (8 - 10 let) V tomto věku jsou chlapci (vlata) a dívky (sv tlučky) v táborech vedeny odděleně, právě pro své rozdílné potřeby. V menších odděleních může docházet ke koedukaci z důvodu nízkého počtu dětí této věkové kategorie nebo nedostatkem vedoucích. Obě tyto skupiny mají vlastní symbolický rámec a metodiku. Chlapci - vlata čerpají z knihy džunglí, odtud také pramení jejich název. Z této knihy Josepha Rudyarda Kiplinga vychází i jejich zákon, heslo, bývají také i malé rituály, čerpající z této tematiky. Za svého patrona vlata považují sv. Františka z Assisi. Příběhem o něm a jeho bratrství s vlkem je pro chlapce dobrým příkladem, jak se naučit vycházet s ostatními lidmi. Dívky o sv tlučky v roce 2009 vyměnily svůj rámcový program. Pro dnešní dobu již poněkud zastaralé Broučky Jana Karafiáta nahradila Lucinka a kouzelná lucerna od Kateřiny Kové. Ve své podstatě se jedná o přepracování myšlenky šbobačiči, aby byli dnešním dětem blíží a více se jim líbili. Ve stejné době byly vypracovány nové pracovní sešity, které dětem pomáhají při zařazení do skautského života. V tomto věkovém období se děti začínají učit jednoduché logické operace, učí se rozeznávat jednoduché sociální hodnoty o co je dobré a co zlé. Děti začínají samo sebe hodnotit a uvědomovat si své síly. V případě mladších kategorií nesou družiny označení -estky. V každé -estce stojí -estník / -estnice, nejvhodnější člen / členka pro budoucí špičkování. -estku však vede zpravidla dospělý nebo zletilý vedoucí, který má podle programového rámce také své označení. Tuto funkci zastávají nejstarší vedoucí, mladší jsou připraveni ke skautskému věku. Děti v tomto věku mají rády flenský i muflský vzor a podle mého názoru je pro ně dobré mít dva vedoucí, mufla a flenu.

Skautky a skauti (11 - 15 let) V tomto období se rozvíjí především logické myšlení a děti citově dozrávají. Děti se učí spolupráci a vytváří se první velká přátelství. V tomto věku se již projevují osobnostní rysy a nadání jedince. Rozdíly mezi dívkami a chlapci již nejsou tak patrné, nejstarší se objevují koedukované družiny. Rámcový program je pro obě pohlaví stejný, mají stejné heslo, slib, stezky, í. Podle skautských norem by měla družina fungovat na principu party. Vede ji její člen, zpravidla starší jen o pár let. Družinu skaut vede rádce, po ruce má svého podrádce. S takovýmto uspořádáním se však příliš často nesetkávám, jelikož je málo skautů a skautek, kteří by v tak nízkém věku byli schopni cíleně připravovat

a efektivně realizovat nachystaný program, chybí jim zkušenosti, zodpovědnost, odhodlání. Spíše se setkáváme s těmi, kteří vedou roveři, rangers nebo jiní nejmladší vedoucí. U roverského vku není vymezeno, jak by měla být skupina vedena, zpravidla se pirozeným způsobem působuje individuálním potřebám.

Rangers a roveři (15 až cca 24 let) Pro tuto skupinu je charakteristické hledání vlastní cesty, vytváření vlastních názorů, hledání své pozice ve společnosti. Objevují se citové i myšlenkové krize. Mladí lidé v tomto vku snadno opouští své oddíly zkušených vedoucích. Pokud však mají dobré sešranou partu a vlastní vyžití, mohou se z nich stát noví skautští vedoucí. Pro rovering je charakteristická slufba společnosti, solidita, náročná akce, hledání svého místa ve společnosti, vytváření osobního životního stylu, příprava na budoucí povolání (u jedince ze skautského hnutí je časté, že navštěvují v tomto vku gymnázia).

Oldskauti / inovníci (cca 18 let a více) V tomto období dochází k zakládání vlastních rodin, profesnímu růstu. Působení ve skautském hnutí se v této době odsouvá do pozadí nebo zcela mizí. Dospělí lidé ve skautingu mohou zastávat dvě role – inovnickou nebo oldskautskou. U oldskautů se jedná se o skupinu dospělých, zpravidla pokračujícího vku, kteří se pravidelně scházejí, vzpomínají na skautská léta nebo podnikají různé aktivity. Nepísaným pravidlem je, že lidé v produktivním vku zastávají inovnické funkce a v pozdějším vku, pokud přátelé stále drží pospolu, využívají se pravému oldskautingu.

Nejen skautské družiny se podílejí na výchovné metodické práci v malých skupinách. Také skautský kroj má na této výchovné metodice svůj podíl. Skautské kroje se začaly nosit, aby byl tradiční skauting pro mládež atraktivní. A otevřel mládeži cestu k sobě navzájem. Robert Baden-Powell si vzpomínal na své dětství, kdy dle nošeného oblečení bezpečeně rozeznával bohaté od chudých. Zamýšlel tedy pro odstranění viditelné příslušnosti k chudší nebo bohatší vrstvě společnosti vytvořit určitý druh uniformity, pro všechny společný kroj, který bude souasně vhodný pro hry, sportování a skryje sociální převod chlapce. Souasně bude příslušníky hnutí oznamovat a upevňovat v nich soudržnost. Skautský kroj vznikl z uniformy S.A.C. (South African Constabulary), jízdní policie v Jižní Africe, jejímž založením byl Baden-Powell pověřen a uniformou chtěl zajistit odlišení od armády. První skauti po jejich vzoru začali nosit volné khaki košile, šátky a klobouky se širokými kruhovými krempami. Jen namísto jezdeckých kalhot skauti nosili krátké kalhoty. (Hansen, 1994, s. 120) V prvních padesáti letech byl samotný kroj pro mládež natolik přitažlivý, že se často stával první motivací pro vstup do skautingu.

Na území nacistického státu se krojové součásti z Anglie dovážely v roce 1915, tedy i v letech po prvním světovém skautském táboře, byly však tak nákladné, že si je jen málokdo mohl dovézt. Skauti byli nabádáni k tomu, aby si své kroje pořízli svépomocí a to barvením látek a jejich dílů. Dokonce i směrnice skautského ústředí vybízely k domácí výrobě kroje: *Šťátek ušij z domácího plátna, obarvi jej. Košili přešij z civilní a obarvi zeleně, výhodně lze použít vojenských košil nebo plátna amerických pytlů. Pas přešij si z pasu vojenského. Nejlépe spoléhej sám na sebe, vypomoh si v případě potřeby.* (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 150) Skauti si ke kroji také přidávali hole, které měly ve skautské činnosti různé využití, a jejich opatření bylo z celého kroje nejsnadnější. Nezůstaly však krojovou součástí dodnes. Pamětníci si pamatují, že se po druhé světové válce s nimi stále používalo, postupem času se však přestaly používat. Zdá se, že s nimi i dnes můžeme setkat. Jejich přítomnost ve skautském kroji ale není povinná. Zajímavostí v oblasti krojové tematiky je, že barva skautských dílů byla na dlouhou dobu barvu ustálena a až v roce 1939, do té doby bylo povoleno každému oddílu nosit barvu dle vlastního uvážení. S nástupem nacismu bylo mimo jiné zakázáno nošení klobouků, za což se tedy nosit hnedě lodičky. V poválečném nedostatku materiálu a nedostatku zájmu o skauting se začaly používat košile po bývalém německém hnutí Hitlerjugend, které byly téměř skautským nápadně podobné. V roce 1989 po opětovném obnovení skautingu byla na krojové košile použita medová barva a od roku 2000 se nosí barva kroje světle béžová, přičemž má organizace daleko rozsáhlejší krojový řád, než jaký byl v počátcích hnutí. Také existovaly různé stříhy skautských košil. Po roce 1989 se od různých variant košil upustilo, přičemž se k nim v současné době opět navrací.

V současné době nahlíží na skautský kroj obdobným způsobem, jako v jeho začátcích. Stále se uplatňuje při stírání rozdílů mezi majetnými a nemajetnými členy. Kroj má především vytvářet pocit sounáležitosti. Dále může působit na skauty motivací a to sbíráním odznaků a odboček. Na veřejnosti reprezentuje skautské hnutí, slouží jako prostředek k popularitě, na vzhledu kroje si některé jedinci mohou přehnaně zakládat. (Vychodil, 2001, s. 38) Skautský kroj se díky domovenkám a odznakům stal také informálním zdrojem o jeho nositeli. Vypovídal o tom, v čem jeho majitel vyniká, co již dokázal a zda má již složený skautský slib. V dnešní době již nemá skautský kroj tak široké uplatnění, jaké měl před sto lety. Na rozdíl od dob minulých nepoužívá při každé příležitosti, ale stal se spíše slavnostním oděvem. Používá se na akcích pro veřejnost k reprezentování skautského hnutí. Jeho užívání si upravuje každý oddíl dle vlastního uvážení. Proto se někde nosí na všechny akce, výlety a podobně, jinde se užívá jen párkrát do roka. Na táborech je přítomnost kroje nezbytná, jelikož se do něj převléká při ranních a večerních nástupech. Také u slavnostního

skautského slibu nesmí skautský kroj chybět. V každé zemi, kde se provozuje skauting, mají svůj specifický skautský kroj. V České republice existuje poměrně rozsáhlý krojový řád, který určuje, jaký má kroj být, co je součástí kroje a kde to má své místo. Díky krojovému řádu nepřichází v úvahu, že by si někdo pořídil kroj jinak, než koupí ve specializovaném obchodě, natož, aby k vlastní výrobě naváděly směrnice, jak tomu bylo v počátcích českého skautského hnutí. Další funkcí skautského kroje, která platila před sto lety stejně jako dnes, je ta, že vzbuzuje ve skautech pocit sounáležitosti a bratrství. Naopak se změnila jiná funkce, kterou měl kroj zastávat a to být univerzálním oděvem pro všechny příležitosti v etnosportovních aktivitách a hrách. V dnešní době existují pro sport vhodnější materiály a pro hry se daleko lépe hodí starší oblečení, které si dítě může dovolit umazat nebo zničit. Dříve významná funkce skautského kroje, odstranění rozdílu mezi sociálními vrstvami dnes není tak významná jako tehdy, protože v dnešní společnosti nejsou tolik výrazné společenské vrstvy a rozdíly nejsou natolik viditelné, jako v době tradičního skautingu. Skautský kroj v dnešní době platí především za slavnostní oděv (ke skautským nástupům, slavnostnímu ohni, besídkám a ke stejným akcím), i když jeho používání si určuje každý oddíl sám a jeho etnost ve skautském životě může být jakákoliv.

Základní skautská buňka – skautská družina byla před sto lety jiná než dnešní družiny. Pokud bychom se mohli vrátit v čase a navštívili skautskou družinu na začátku minulého století, mohli bychom spatřit skupinku několika chlapců pod vedením jednoho z nich. Měli by na sobě oděv, který by dnešnímu člověku jen vzdálen připomínal skautský kroj, o to více si jejich vzhled váží, protože si je museli sami vyrobit ze starých košil, ušit z látky, přebarvit je a sehnat nebo vyrobit další potřebné součásti skautského kroje. I když jsem hledala zmínku o vzhledu skautů v dřívějších družinách, v žádném zdroji se mi ji nepodařilo nalézt. Obrátila jsem se s touto otázkou do řad svých přítelů – inovníků a ve většině případů se jejich odpověď shodovala s mým předpokladem a to tím, že v družině před sto lety se v každém chlapci pohyboval zhruba mezi dvanácti a patnácti lety. Byly to stejně jako u mě nepodložené domněnky. Zaujalo mě, z jakého podnětu těmto výzkumníkům dotazování uvedli stejné věkové rozmezí, a došla jsem k těmto teoriím: domnívají se o tomto věku, že je pro tradiční skauting nejvhodnější, uvedený věk 12 a 15 let se například shoduje s věkem dnešních skautů a skautek a že tento věk je stejný s věkem chlapců, kteří pomáhali Baden-Powellovi při obraně oblíbeného Mafekingu a tudíž mohl práci s touto věkovou kategorií preferovat i pro skauty. Je také možné, že se u chlapců neohlížel na jejich věk a spíše se zabýval jejich potenciálem ke skautskému životu. A už je tato teorie pravdivá či nikoliv, jisté je, že zakladatel skautského hnutí pracoval s mladými chlapci. Pokud by naopak skautská družina, která fungovala před

sto lety, mohla navštívit tu souasnou, byla by jistě překvapena. Nejen, že skauting začaly během krátké doby provozovat i dívky, ale také se jeho působnost rozšířila mezi další vkové kategorie. Hlavní cílovou skupinou zůstává i nadále věk od osmi do patnácti let, tedy včetně, děvčátka, skautky a skauti. Svou věkovou kategorii si však najde téměř každý. Pokud to oddíl umožní, chlapec si může projít věmi v kovými stupni přes benjamínky, včetně áckou věstku, skautskou družinu a rovery až k dospělosti, kdy pak rozhodnutí, zda v oddíle zůstat jako dobrovolník nebo se vydat svou vlastní cestou. Stejně tak dívky mohou projít věmi v kovými stupni přes předkoláky, děvčátka, skautky a rangers až do dospělosti.

II. 2.2 Výchovná metoda: Učení se činností

Pojem učení se činností byl převzat z anglického výrazu *šlearning by doing*. Poprvé jej použil Robert Baden-Powell a dnes platí za odborný pedagogický výraz š učení činností nebo také š učení zkušenostmi. (Hansen, 1994, s. 114) Pedagogický slovník nabízí výklad činnostního učení, což je *š v obecném pojetí učení, v němž jedinec není pasivním příjemcem, ale projevuje vlastní iniciativu, je aktivní, přemýšlí, hledá, klade otázky, pracuje sám nebo v týmu. V psychologickém pojetí jde o teorie učení i praxi, které se opírají o ruskou činnostní psychologii. V pedagogickém pojetí jeden ze směrů alternativního vzdělávání.* (Leonjev in Prucha, Walterová, Mareš, 2009, s. 41)

Ovození zkušeností nabytých teoreticky, porovnávání teorie s praxí, snadněji nabytí nových vědomostí díky prožití. To jsou důvody, proč skauting dává přednost praktické výchově. Teoretické výchovy je užíváno jen okrajově. Výhodou tohoto přístupu je skutečnost, že se jedinci naučí sami uvážovat a hledat nové cesty, nové řešení. To jim dává předpoklad být lépe připraveni na budoucí život a překážky, které s sebou přinesou. *Š Naše snahou je učít sebe sama a své svéence aktivnímu přístupu k životu v každodenních drobnostech, proto nesmíme zůstat u pasivních zákazů. Naopak! Nabízejme jim možnost aktivní činnosti. Snažme se v těchto probudit jejich vlastní vnitřní síly tím, že je budeme neustále inspirovat, podněcovat a ukazovat jim, co všechno se dá v každodenním vědním životě podnikat. Cvičme více schopnost a sílu jít proti větru, snáset nepříjemnosti - na výpravách a táborech navozujeme od začátku š drsněji okamžiky (překonání hladu, únavy, strachu, nepříznivé počasí). Dávejme pozor, abychom nesklouzli ke konzumnímu pohodlnému pojetí skautingu. Žijeme se v domích š jsme stále na cestě.* (Vychodil, 2001, s. 25)

Skauting byl odjakživa orientován na praxi a obecně prospěšné činnosti. Byl to úctinný prostředek k výchově mládeže, protože mládež byla před sto lety vychovávána především teoreticky, nad knihami a předpísněmi a bylo třeba rozvinout sociální citlivost. Tradiční

skauting praktikoval co možná nejvíce činností v přírodě, protože právě přírodní prostředí je ideální pro skutečné metody učení se činností. Pobyt v přírodě byl o pozorování, naslouchání, vnímání, zvolnění životního tempa, vyuffití příležitostí, které příroda nabízí. Skauti se na začátku minulého století snažili trávit co nejvíce času v přírodě. Počínaje turistikou a cestováním, ke kterým se potřebovali orientovat v jízdách kočárů, mapách i v terénu, pomocí kompasu, slunce nebo hvězd určovat světovou stranu. Také noční aktivity byly součástí skautských aktivit, aby se skauti naučili řídit se i dalším smysly a odvrátili neopodstatněný strach ze tmy. Mezi dalšími činnostmi, kterým se skauti věnovali, mohu uvést signalizaci, například Morseovou abecedou (ve vizuální nebo zvukové podobě), Semaforem a v rozkódované zprávy. Pozorování přírody, její fauny, flóry, také však pozorování ve smyslu všímaní si drobných stop, které by mohly vést k úvahám o skutečnostech, které se na onom místě odehrály, stopování, nepozorované přiblížování. Dále pak první pomoc a zdravotná, etiketa, atp.

Mezi skauty se stalo jednou z nejoblíbenějších činností táboření, které v sobě skrývá také stanování, znalost různých ohňů, stravování, hygienu, vázání uzlů, práci se dřevem ale také provozování obyčejných činností za obtížnějších podmínek a s vyuffitím primitivnějších pomůcek.

V dnešní době se skauting stále více soustřeďuje na společnost. Neupouští však ze své orientace na přírodu, za to se stále častěji obrací i do ostatních oblastí lidského života, aby z jedince vychoval nejen dobrého zálesáka, ale především, aby jej připravil pro život samotný. Nový výchovný program se těmito tradičními činnostmi zabývá spíše jen okrajově. V té době klade na poznávání sebe sama, své rodiny, nejbližšího okolí i celosvětových témat. Mladí lidé se učí spolupráci, aktivnímu řešení neznámých situací a dalším, aby mohli co možná nejlepěji připravit pro budoucí život. Zatímco hlavní náplní českého skautingu na počátku minulého století byla především výše uvedená skautská praxe, dnes jsou tyto aktivity postaveny na druhou kolej. Svě místo ve skautském programu nepochybně dále mají, na prvním místě se však ocitly hry. V dnešní době stačilo ovládat skautské dovednosti k tomu, aby zaujal své okolí a získal jejich obdiv a náklonnost. Dnes je mimo to třeba také vynikat v přípravě, organizaci a realizaci her nejrozličnějšího charakteru. Ve skautském oddíle se můžeme setkat s krátkými, několikahodinovými a celotáborovými hrami, provozují se hry na pokračování, seznamovací hry, hry na rozvoj osobnosti, spolupráce, pro pobavení, pohybové hry, strategické a postehové hry, městské hry, hry do klubovny, do lesa a do vody, hry přiblížení na dopravní prostředí, hry v dopravních prostředcích, hry od sebe oddělují různé programové části, přičemž se dají i nové věci, nebo opakuji poznatky, o kterých se mluvilo

dříve a tak dále. Oblíbené hry se téměř opakovaně a dříve vyřadují. Nejvýznamnější ze všech her, které skauti praktikují a které mohou nejvíce naučit a nakam je posunout, jsou zážitkové hry. Samozřejmě, že skauting není jen o hraní, i když na okolí může působit takovým dojmem. Mimo hry je činnost orientována na socializaci svých členů do společnosti, učení spolupráci, komunikaci a hodnotám. Osobně se domnívám, že je někdy skauting obyčejnými hrami jifi přesycen. Setkala jsem se při svém působení v oddělení s dětmi, které jifi nebavilo si jen hrát, přestalo je to bavit. Měli touhu po opravdovém životě a chtěli své dobrodružství zažít jinde, nejlépe při hrách. Stačilo hry nahradit hravým způsobem podávanou skautskou praxí a různými projekty a jejich touha po poznání byla uspokojena. Je třeba dodat, že se jednalo o družinu starších nadprůměrně chytrých dětí, která se ten rok umístila na prvním místě v celostátním Závodě svatého a dětí, mohlo se tedy jednat jen o shodu náhod, které mne vedly k této domněnce.

Je skutečnost, že se člověk pro každodenní život odloučil od přírody a vytvořil si umělé životní prostředí v podobě velkých měst, cítí o to více potřebu kontaktu s přírodou a snaží se ji co nejvíce vyhledávat. Z rušného městského prostředí utíká do poklidné přírody. Nevědí však vždy, aby skauti uprostřed týdne hledali útočiště v přírodě. Proto se začaly hledat prostory vhodné pro klubovnu. Zpočátku se skauti snažili hledat klubovny i s dílnami, které by mohli využívat k rukodělným pracím. Když byly vhodné prostory obsazeny a nebylo možné najít jiné, začali sami skauti za pomoci svých rodičů stavět vlastní klubovny tak, aby vyhovovaly jejich potřebám. V klubovnách se skauti pravidelně scházeli a učili se nejen jím dovednostem. Skautské klubovny měly a dodnes mají výzdobu ve skautské, zálesácké nebo jiné tematické, která je odděluje blízká. V klubovně nalezneme nástěnky družin, fotografie z činností a akcí a různé upomínkové předměty.

Vymýšlení různých vynálezů a vymožených zlepšováků také patří k českému skautování. Dokladem toho byly podsadové stany. Tyto stany se objevily rok po prvním českém táboře a původně měly mít především izolační funkci. Mimo ochrany od vlhké země měly tyto stany také další výhodu - ve stanu vzniklo daleko více volného místa. České podsadové stany slouží také jako skvělá reprezentace českého skautingu na mezinárodních akcích, kde se stále těší velkému obdivu. Není divu - táboří se v nich celé století. Dříve bylo sice kolem podsad daleko více práce, není je dnes, ovšem ve které oblasti tomu tak není? Při stavění podsad si táborníci mohli dříve vyzkoušet širokou škálu dovedností od kácení stromů přes měření přídorysu po vypínání plachty. Věchna práce vyřadovovala jistou míru sebekázně, trpělivosti a poctivosti, protože pokud nebyla řádně odvedena, chlapec se vytrestal sám tím, že na něj v noci táhlo nebo mu napadlo do spacáku, takže další den musel napravit své

pochybení. V dnešní době se v táborech kupují již hotové skládací podsady, jejich složení není tedy tak náročné, jako dříve, ale i přes to bývá pro dnešní děti výzvou. Výhodou podsadového stanu, je stmelení dvojice, která v něm celý tábor přebývá. Už se společně dělí drobné nezdarů, které se mohou při táboření objevit a také spolu zodpovídají za pořádek v podsadě a kolem ní. A to může být pro děti jedna z nejvýhodnějších zodpovědností, se kterou se zatím setkaly. Z domova mohou být zvyklé, že je vše uklizené a čisté, na táboře se o to musí samy postarat a nést z toho plynoucí důsledky. Ve stejném roce jako s podsadou, se děti skauti poprvé tábořily s indiánským stanem zvaným tee-pee. Převládají se tyto stany na tábořích vyuffily jako společenské stany, postupem času se stávaly u táborníků stále oblíbenějšími a od šedesátých let je v nich které oddíly vyměnily za podsady a jezdí v nich tábořit. Hlavní předností tee-pee je, že se do jednoho stanu vejde více členů družiny a nedochází tak k separaci dvojic, ale stmeluje se celá družina. Další výhodou je, že se dá ve stedu stanu rozdělat oheň, a užil pro větší romantiku, tepelný komfort, nebo sušení mokrého oblečení. Budování tábora s tee-pee vyžaduje při stavění zručnější ruku. Pokud se dvanácti nebo více dětí nesváří ve správném pořadí a ve správné výšce, hrozí v případě zatečení do stanu. Jedná se také o práci fyzicky náročnější, než je stavění podsad. Dnes je táboření v tee-pee stejně běžné, jako to podsadové a obojí si našlo své příznivce i odpůrce.

II. 2.3 Výchovná metoda: Moderní a zajímavý program

Skautský program by měl pro všestranný rozvoj osobnosti co nejvíce probíhat ve volném přirod nebo v kontaktu s okolním světem a to v podobě rozmanitých činností, her, sportování, soutěží, smysluplných dovedností, služeb obecnému blahu a podobným aktivitám vedeným v tomto duchu. Program se současně měl přizpůsobovat aktuálním požadavkům společnosti a měnit se společně s dobou.

V knize Skauting pro chlapce od Roberta Baden-Powella jsou zachyceny aktivity, které byly ve své době revoluční a moderní. Každý chlapec toužil po tom, aby se je naučil, a tyto činnosti se tak mohly stát motivací pro vstup do skautského oddílu. Zde opět vycházel ze svých zkušeností získaných během služby v armádě. Pro atraktivitu svého programu do něj začal přidávat pochodové značky, topografii a mapové značky, orientaci, signalizaci, první pomoc, vázání uzlů, stopování, zálesácké dovednosti a mnohé další.

Skautské hnutí se snaží nabízet takové aktivity, které jsou pro mladé lidi atraktivní a současně používá aktivity ověřené a předávané z jedné skautské generace na další. Například v počátcích skautského hnutí bylo velmi moderní znát a používat Morseovu abecedu. Kdo se jí trpělivě učil a uměl ji používat, byl ve své době za tuto dovednost obdivován. Dnes na

lovka, který zná Morseovu abecedu, je s trochou nadsázky nahlíženo jako na podivína, který vynakládá své úsilí pro něco, co je zastaralé a pravděpodobně nikdy v životě tuto zručnost neuplatní. Morseova abeceda je dnes vytrápena na okraj skautské činnosti, na které ji úplně odstranili ze svých programů, jiní vedoucí ji nadále učí, protože si na její učení zvykli, nebo v jejím učení vidí nějaký skrytý význam. Morseovu abecedu, tehdejší magnet na nováčky (nové členy skautského oddílu), nahradily jiné zajímavé aktivity dnešní doby, mimo jiné například geocaching. Skautské hnutí se vyznačuje svojí soběstačností a službou ve společnosti i sobě navzájem. Může to znít poněkud banálně, ale je spousta úkolů, které je potřeba na jednodenních i víkendových akcích zajistit. Zvláště dospívající členové nabývají díky těmto službám oddílu zručnosti do budoucího života. Ve chvíli, kdy je jim svěřen nákup na víkend pro celý oddíl, zajistit dopravu, ubytování, přípravu a realizace programu nebo jiných náležitostí spojených s běžným vedením výpravy i oddílu, se učí zodpovědnosti a připravují se na budoucí život.

Zaátkem nového tisíciletí začala skautská organizace v České republice pozorovat snižující se počet členů. Pravděpodobně to bylo způsobeno dlouholetým praktikováním stejných aktivit bez větší inovace. Společnost se za poslední roky vyvinula a bylo třeba skauting více přizpůsobit dnešní době. Vždyť i jeho zakladatel požadoval, aby skauting byl hnutím moderním a vyvíjel se spolu s dobou. V roce 2005 byly v Chartě českého skautingu určeny nové základy, na kterých bude hnutí i nadále stát. Aktualizace skautského programu se začala uskutečňovat pod názvem Nový výchovný program a postupně přinesla proměny pro všechny věkové kategorie a dokonce se rozšířila o nový symbolický rámec pro předkoláky. Byla to nejrozsáhlejší změna za dosavadních 95 let českého skautingu. Mimo jiné zůstaly zachovány hodnoty, na kterých skauting stojí, popsané jeho posláním a principy. *„Posláním Junáka je podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí, jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem, a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem.“* (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 1) Konkrétní principy skautingu byly v této práci přiblíženy v jiné části práce, jedná se o povinnost k Bohu, k bližním a k sobě.

Klíčovou metodickou úlohu sehrála výrazná proměna stezek pro vlčata, světláky, skauty a skautky, které jsou hlavními nástroji výchovy pro příslušnou věkovou skupinu. V ruce se skautským výchovným programem jde také motivací hra Sacculus. Vznikly podklady pro rozšíření další věkové kategorie. Pro skautské vedoucí byla pro tento nový

program vytvořena sada příruček a podpůrných materiál, které měly zajistit co nejefektivnější výchovu v jednotlivých oddílech. Vše je navrženo se záměrem připravit na život v současnosti i v budoucnosti. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 224) Také hlavní skautské závody byly vlivem Nového výchovného programu výrazně upraveny. Svojsík v závodě i Závodě vlata a svtlu-ek se začal více orientovat na podporu družinového systému, spolupráci a praktické využití skautské praxe jako je první pomoc, táboření, chování v krizových situacích apod. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 225) Jeden z důvodů zavedení skautských závodů mohl být ten, aby jednotlivé oddíly ve své činnosti nezakrňaly a podporily se zdravá soutěživost a motivace k dalšímu rozvoji. Mimo to se naskytla možnost porovnání vlastní činnosti s činností ostatních oddílů a měly se stát vzájemnou inspirací. Ve skautském programu se různé soutěže a závody objevují již od počátků hnutí. Nejprve převažovaly sportovní disciplíny. Jsou zaznamenány závody v lyžování v roce 1916, v následujícím roce pak závody v atletice, lukostřelbě, orientačním běhu. V třicátých letech byly oblíbené takzvané ideové závody, ve kterých se hrálo divadlo, zpívalo, recitovalo, hrálo na hudební nástroje, tančilo a kreslilo. V současné době stále probíhá obdobný závod, nazvaný Umlecká soutěžka, určený pro vlata a svtlu-ky. Ve dvacátých letech se začaly poádávat závody orientované na skautskou praxi. I přes rostoucí frekvenci se závody skládaly spíše z jednotlivých disciplín, nikoliv z trasy plné různých úkolů, jak se začalo praktikovat až po druhé světové válce. První ročník Svojsíkova závodu byl rozsáhlejší a náročnější, než ty dnešní. A také se ho povinně účastnily všechny skautské oddíly. Body se připisovaly za dosažené stupně ve stezkách i odborkách, družinové výpravy, upravenou klubovnu, za řádné vedení kroniky, oddílový časopis, pokladní knihy a za službu ve činnosti. Za výsledek družiny zodpovídal celý oddíl. Na družině závisel špouze samotný běh s plněním úkolů. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 214) V novém tisíciletí se v rámci závodů začíná využívat symbolického rámce. Od roku 2007 platí díky Novému výchovnému programu nová pravidla závodu. Skládá se ze čtyř možných modulů, které lze různě kombinovat a podporuje družinu jako tým. Také proto se závodu smí účastnit jen reálné družiny. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 215)

Praktikování zálesáckých dovedností a humanitární činnost, tedy zabíhající program se od skautů očekává. Jednak v této oblasti působí tlak společnosti, dále se v případě humanitární činnosti dále aktivizuje jejich sociální citlivost. V případě zálesáckých dovedností se jedná o zázování romantiky, dobrodružství a uvdomování si hodnot hmotných i abstraktních. Oproti tomu jsou nové aktivity dlehlité k tomu, aby pomáhaly mladému člověku hledat sebe sama, poznávat své možnosti a hranice, vnášet do kolektivu adrenalin, očekávání a dobrou

náladu. Nový výchovný program byl podle mého názoru vytvořen pro to, aby byla vývojem společnosti narušena pomyslná rovnováha mezi tradičním programem a moderními aktivitami. Dnešní době staré metody nevyhovovaly a bylo třeba je přizpůsobit požadavkům současné společnosti. Díky Novému výchovnému programu dostaly možnost se rozhodovat, v jaké oblasti se chtějí rozvíjet a jakou aktivitu k tomu zvolí. Jelikož v posledních pár letech počet registrovaných členů roste a v roce 2014 přesáhl padesáti tisícovou hranici, usuzují, že poměr starého a nového programu je v rovnováze.

Symbolický rámec se stal součástí skautské kultury. Vlastní symbolický rámec mají jednotlivé věkové kategorie, mezi něž jsou vřaditelné družinové schůzky, výpravy a události jsou zvláště oblíbené celotáborové hry zasazené do určitého symbolického rámce.

Tradice a symbolika hrají ve skautské výchově významnou roli. Symboly pomáhají zachycovat abstraktní pojmy. Symboly slouží k tomu, aby se lidé lépe orientovali a chápali různé pojmy a jsou srozumitelné kultuře, ve které vznikly. Skauting využívá symbolické rámce jako nástroje k motivaci při jednotlivých hrách i skautské výchově. Samotný název hnutí o skauting o je prvkem Baden-Powellova symbolického rámce. *šTermínem scouting se rozumí práce a vlastnosti zálesák, objevitel, lovec, námořník, vzduchoplavec, pionýr a hraničář.* (Zajíc, 2001 s. 67) Jelikož se dnes skauting zaměřuje na více věkových kategorií, existuje pro každou z nich vlastní symbolický rámec. Používání těchto symbolů vytváří a spojuje nás v národní tradici. Praktikování tradic a používání skautských symbolů převzatých od Roberta Baden-Powellana spojuje v celosvětové skautské tradici. *šTradice vyjadřuje vztah mezi minulostí a současností, současností a budoucností. Za tradiční se považuje to, co je předané a přijaté jako ověřené, spolehlivé. Proto tradice vyjadřená v symbolu nebo rituálu (dříve sestavené ze symbolů) přináší klid a jistotu, pocit sounáležitosti s druhým společenstvím a pomáhá tak vypořádat se s nejistotou lidské existence. Tradice pochopená tradice může mít ovšem i negativní úlohu: brání rozvoji člověka, přestává poukazovat k duchovnímu, ale stává se sama sobě účelem.* (Zajíc, 2001 s. 36) Pokud má tradice i nadále pokračovat a rozvíjet se, je třeba ji udržovat při životě. K tomu je možné využívat například psaní kroniky, pořádání memoriálů, slavení svátků, zapojovat do programu rituály apod.

Také samotné táboření prošlo postupem času značným vývojem a změnami a to nejen v programové problematice. Antonín Benjamin Svojsík vyzýval všechny skauty a skautské vedoucí k čemu možná nejprimitivnějšímu způsobu táboření, což by mohlo vést ke stále větší samostatnosti. Dnes již není možné praktikovat tábor, který by fungoval po vzoru prvních skautských družin, protože by se v dnešní době neuchytil. Přitom se dřívější generace často

vydávaly na tábor práce a tento pochod trval i několik dní. Po příchodu na táborovou louku se začaly stavět táborové stavby, do doby, než měl každý postavený svůj stan, spali pod přímým nebem nebo v provizorních přístečcích. Stavění tábora trvalo zhruba týden, není tedy divu, že tehdejší tábory trvaly často celý měsíc. Zbylé týdny byly naplněny zvelebováním tábořiště, obstaráváním jídla, vařením, koupáním v potoce a volnou zábavou. Organizované hry probíhaly jen zřídka. Oproti tomu dnešní tábory jsou plně organizovaných her, mezi nimiž vyniká etapová neboli celotáborová hra. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 46) Stále je třeba kolem tábořiště známa spousta práce, tu je možné zařadit do programu ústřední práce tábora (příprava táborového ohně, úklid stanů, pomocné práce v kuchyni, apod.) nebo je zastávají vedoucí. Stavění tábora si každý oddíl organizuje po svém. V našem oddíle probíhá stavění tábora pár dní před samotným táborem. Vedoucí staví tábor vlastními silami a při dovození dětí jejich rodiče pomáhají s nedokončenými pracemi. Díky moderním možnostem a dalším prázdninovým aktivitám se současně tábory zkrátily na průměrně dva týdny. I tak zůstaly práce kolem tábora významným výchovným faktorem ve skautské výchově. Tradicí na skautských táborech se staly noční hlídky. Skauti se po celou noc střídají na stráži, aby hlídali tábor. Jednak se efektivně klidný spánek táborníků, dále také společný majetek před nezvanými hosty. Zvláštní pozornost se na nočních hlídkách vnuje státní vlajce, pokud nebývá na noc snímána, protože bývá případnými návštěvníky hodnocena jako nejceněnější trofej. V dnešní době bývá zvykem, že se skautské oddíly chodí vzájemně špehávat. Spáčené oddíly se mezi sebou někdy i solidárně informují o tom, kterou noc mají v plánu špehávat uskutečnit, aby se na hlídku postavily zdatnější chlapci a odvážnější děvčata. Další z táborových tradic, které jsou stále praktikovány, jsou denní nástupy. Tento zvyk byl bez pochyb převzat od Baden-Powella a učí skauty disciplíně, řádu a poslušnosti vůči autoritám. Nástup plní také informační funkci a je slavnostní příležitostí pro udělení různých ocenění. Při vztyčení a snímání státní vlajky a zásadami, které jsou spojeny s tímto akty, se děti učí úctě a lásce k vlasti.

III Závěr

Cílem této práce bylo analyzovat a porovnat vlivy tradičního skautingu na současné skautské výchovné metody, především v organizaci Junák - svaz skautů a skautek ČR.

Abych dosáhla stanoveného cíle práce, bylo nutné postupovat několika etapami vzájemně provázanými kroky, které jsou tvořily logickou strukturu práce. V úvodu práce byla věnována pozornost shrnutí aktuálního stavu problematiky. V rámci hlavní části bylo nejprve objasněno pojetí skautské výchovy, která postupuje k výchově více citovým způsobem a vede k dokonalejší formě vlastní existence. Byla popsána hlavní specifika skautské výchovy, a sice ta, že se jedná o non-formální volnočasovou výchovu, která je typická svým překonáváním negativismu, hravým pojetím výchovy, provázející a respektující výchovou. Tradiční skauting praktickým prováděním zajistil předávání tohoto postupu z jedné skautské generace na další, až do dnešní doby. Dále bylo v práci zřejmé, že cílem skautské výchovy je osobnost s harmonicky rozvinutými lidskými aspekty na fyzické, intelektuální, emocionální, sociální a duchovní úrovni, která je aktivní součástí společnosti a současně usiluje o svůj další rozvoj a snaží se hledat nové možnosti. Zastupitelé skautské výchovy byli v práci učenými rádci a vedoucí oddílů. Dále výchovný proces ovlivňuje disciplína, prostředí a motivace. V práci byly vypracovány jednotlivé výchovné styly a jejich vliv na výchovu ve skautském oddíle. Tradiční skauting preferoval demokratický styl výchovy, i když to v tehdejší době nebylo tak běžné, jako dnes. Preference demokratického výchovného stylu je pro skauting stále aktuální.

Druhá část bakalářské práce byla zaměřena na analýzu výchovy tradičního a dnešního skautingu, kde byl popsán postup tradičního skautingu k výchově, nejvyšší hodnoty a pilíře. Každý z představitelů tradičního skautingu dbal na to, aby skauti harmonicky rozvíjeli svou osobnost, přesto však každý z nich tíhnul více k některému rozvoji. E. T. Seton upřednostoval duchovní a emocionální rozvoj, R. Baden-Powell tíhnul k intelektuálnímu a sociálnímu rozvoji, A. B. Svojsík preferoval rozvoj na fyzické a intelektuální úrovni. Spojení rozvoje v upřednostovaných oblastech jednotlivých zakladatelů zajistí komplexní a harmonický rozvoj osobnosti jak v tradičním, tak dnešním skautingu. V rámci tradičního a dnešního skautingu byly dále srovnávány hlavní výchovné metody. U jednotlivých skautských výchovných metod - práce v malé skupině, učení se činností a používání moderního a zajímavého programu - jsem se pokusila analyzovat, jaký měl tradiční skauting podíl na jejich dnešní podobě.

Za posuzovací kritéria kapitoly, která se zabývá výchovnou metodou malých skupin, a v této práci jsem nazvala Práce v malé skupině, jsem zvolila **vk a pohlaví cílové skupiny, funkce skautského kroje a druffinový systém**. Druffinový systém, tedy práce ve skupině zhruba –estí afl osmi d t t í, se ukázal jako vhodný výchovný systém pro práci s d tmi a mládeffí a je ve skautském prost edí více neffl sto let praktikován. Výchovná metoda byla a stále je vhodným výchovným prost edkem pro práci s d tmi a mládeffí a je podporována lidskou p írozeností tvo it malé skupiny. S touto problematikou souvisí také vývoj v zam ení se na cílové skupiny. P vodn byl skauting orientován pouze na chlapce star-ího –kolního v ku, do dne-ního dne se pole p sobnosti skautské organizace roz-í ilo na ty i v kové kategorie. Skautský kroj pro-el do dne-ní podoby ur itým vývojem, ale plní tutéffl funkci. Vzbuzuje ve skautech pocit sounáleffitosti a bratrství. Zatímco d íve byl kroj považován za univerzální od v, který je vhodný pro kafdou p íleffitost, dnes si jeho uffívání upravuje kafdý oddíl sám. N kde je kafdodenní sou ástí, jinde pouze slavnostním a reprezentativním od vem. Tradi ní skauting m l na dne-ní skautské výchovné metody zna ný vliv p edev-ím prací v malých skupinách vedených vybranými leny t chto skupin. Tato oblast z stala od dob tradi ního skautingu zachována. Dal-í oblasti se p írozen a postupn vyvíjely díky pofladavk m, které byly na skauting kladeny. Na základ zájmu ze strany spole nosti se za aly zapojovat také dívky a roz-í ily se v kové kategorie. Pro kafdou v kovou kategorii byla postupem asu vytvo ena vlastní metodika a symbolický rámec.

Za posuzovací kritéria výchovné metody nazvané v této práci U ení se ínností jsem zvolila **typ praktické ínnosti a prost edí**, ve kterém se ínnost odehrává. Základní motivací pro skauting byla a je touha po dobrodruffství, objevování neznámých míst a zji- ování nových poznatk . Zatímco tradi ní skauting up ednost oval skautskou praxi (brou-ení seker, zapálení ohn za de-t , práci se d evem apod.) a dopl oval ji sluffbou (obecn prosp -nými pracemi), dnes se do pop edí namísto skautské praxe dostaly hry. Skautská praxe také stále probíhá, jen dnes ufl není hlavním výchovným nástrojem. V tomto ohledu vidím ve skautském hnutí velký posun, protoffe jifl není orientován p edev-ím na dovednosti, ale zam uje se také na lov ka, jeho socializaci a spole nost. V rámci prost edí, které skauti preferují se více, neffl století drffí na první p í ce p íroda. S postupujícím ásem se skauti sice dokázali zadaptovat také v m stském prost edí, p íroda je jim v-ak stále blifl-í. Stejn tak p ed sto lety jsou i dnes skaut m hlavním úto í-t m skautská klubovna, v lét potom podsadovéstany nebo tee-pee.

Tradi ní skauting ovlivnil dne-ní skautské výchovné metody svou ínností orientovanou p edev-ím na aktivitu a praxi. I kdyffl se skauting d íve zabýval spí-e zálesáckými dovednostmi, dnes k tomu p íbyla dále orientace na vlastní spole enské kvality.

V tomto smru byl dnešní skauting ovlivněn především aktivitami, inností samotnou a zkoušením nových inností, stejně nejl jejich konkrétním naplněním. Výchovný koncept založený na uenění se praktickou inností z stal zachován, stejně tak touha po dobrodružství.

innost druftin je p izp sobována novým trend m a zájmu svých len . Zm na, která v této oblasti prob hla, se týká snížení po tu zálesáckých dovedností a jejich nahrazení hrami a r znými hravými technikami. Zm nily se tedy poufřivané prost edky, metoda z stala stejná.

Za jediné kritérium, na základ kterého budu posuzovat výchovnou metodu pro pracovní ú ely nazvanou Moderní a zajímavý program jsem zvolila **atraktivnost** tohoto **programu**. O skute nosti, že skauting vychovává především prakticky a hrav jsem se v této práci zmínila jifl n kolikrát. Nyní bych ráda diskutovala o za azení dlouhodobého osv d eného programu a nových moderních aktivit v rámci skautského programu. Skauting se v poslední dob hrd hlásí k moderním innostem a vyhledává nové aktivity. Sou asn si zakládá na svých tradicích a zvyklostech. Je t eba do programu za azovat starý a sou asn moderní program a najít v jejich pom rech rovnováhu, aby bylo uspokojeno d tské o ekávání, vedlo se k podstatným hodnotám a p itom byl program zábavný. Program nelze oprostít od symbol a tradic, protože práv ty ur ují atmosféru celé organizace s bez tradic a svého osobitého symbolického rámce by skauting byl jen šoby ejnouo organizací pro d ti a mládefl.

Tradi ní skauting ovlivnil dnešní skautské výchovné metody svými tradi ními innostmi a aktivitami, které do n j vloflili jeho zakladatelé. Skauting si jifl na po átku minulého století zakládal na provozování atraktivního a moderního programu. Programová nápl byla asem a praxí prov ována. Aktivity, které se neosv d ily, byly vyt sn ny na okraj nebo zcela odebrány. Naopak aktivity, které byly p ínosné a pro mladé lidi atraktivní, z staly zachovány, nebo se postupem asu vyvíjely podle pot eb hnutí. Dnešní skautské organizace mají po vzoru tradi ního skautingu pot ebu kriticky nahlíft na vlastní program, aby se vyhnuly stagnaci a umoflnily programu neustálý posun a tím si zajistili jeho atraktivitu u cílové skupiny. Je moflné vyvodit, že i kdyfl se skauting vyvíjí, z stává ve své podstat stejný, protože posun je jeho p rozenou sou ástí.

U poufřítí moderního a zajímavého programu se jedná se o výchovnou metodu, která je z metod zpracovaných v této práci nejrozmanit jší. Vyuffívá se k ní programu co nejpest ejší kály inností, nových her, zkoušením nových sport , hledání nových aktivit. Sou asn probíhají tradi ní aktivity a rituály, které jsou pro skauting jedine né a které vytvá í skautskou kulturu. Dal í skautská výchovná metoda, výchova aktivní inností, se ukázala oblíbenou metodou, i kdyfl především v posledních letech pro-la vývojem orientace praktikovaných

inností. Innost je p izp sobována novým trend m a zájm m organizace. Více se soust edí na individualitu a socializaci svých len do dne-ní spole nosti. V této oblasti je vid t nepochybný vliv tradi ního skautingu, který vyzýval k nebojácnosti, dobrodruflství, zkou-ení nových inností, hledání nových cest a nových e-ení. Stejn jako se tradi ní skauting v noval moderním innostem své doby, tak i dne-ní skauting vyuffívá sou asné moderní aktivity ve svém programu. Navíc si za uplynulou dobu p ivlastnil n které rituály, které dodnes praktikuje. Skauting se tak stává organizací jak moderní, tak v domou si vlastních ko en .

Jak bylo uvedeno vý-e, tradi ní skauting ovlivnil sou asné skautské výchovné metody p edev-ím svými idejemi, hodnotami a osobitým p ístupem. Sou asn mu v-típil cennou vlastnost ó snahu o neustálý vlastní rozvoj. Skauting se vyvíjel také kv li tlaku vyvíjeného ze strany spole nosti, p edev-ím pak politického rázu, kdy byl skauting t ikrát zakázán (b hem druhé sv tové války a dvakrát b hem komunismu). V sou asné dob se skautské hnutí rozr stá, dostává se více do obecného pov domí a zájem spole nosti o n j se zvy-uje.

Seznam příloh

Příloha . 1 - Skautský slib, zákon a symbolika

P íloha . 1 - Skautský slib, zákon a symbolika

P vodn jsem nezamý–lela uvést v této práci skautský zákon, heslo a slib, postupným studiem literatury se uvedení n kterých t chto skautských kodex ukázalo nezbytné. Podle mého názoru je pro tená e neznalého skautské problematiky dobrou pom ckou pro seznámení se skautským hnutím a skautské výchovy.

Skautský slib

P i slavnostním slibovém ohni skaut, který splnil pofadované zkou–ky a prokázal, fe je p ipraven splnit nejv t–í p ísahu ve skautském flivot , slibuje, fe bude flít podle hesla a skautských zákon . Skautský zákon je mofné p irovnat ke skautskému desateru, které ukazuje, jak by se m l kařdý skaut správn chovat. Skautský slib tak spolu se zákonem, denním p íkazem a symbolikou se stávají sm rníkem a mohou tak zamezit pokusným experiment m v hledání správného chování.

Pro eské podmínky p ed sto lety nebylo dosta ující skautský slib pouze p eloflit z anglického originálu. Nebylo tehdy vhodné uvád t ve slibu povinnost k Bohu a králi. Tehdej–í rakousko-uherská církev byla úzce provázána s rakouskými vysoce postavenými státníky, se kterými e–i nesympatizovali. ada organizací, mezi nimi také Sokol, ve kterém Antonín Benjamin Svojsík p sobil, vystupovaly proticírkevn . Také zavazovat svou v rnost králi nebylo v tu dobu na míst , nebo více neř–edesát let se panovníci nenechali korunovat a královský titul existoval pouze na papí e. Pokud by tedy A. B. Svojsík ve slibu uvedl v rnost k Bohu a králi, hnutí by se mohlo zaplést do politických spor a to nebylo cílem, kterého cht l dosáhnout. Proto se ve svém díle, Základech junáctví z roku 1912 zmi uje o slibu jen krátce v záv ru knihy: *šKdyřl nová ek prokázal, fe zná povinnosti junák a nejřl leřit j–í p íkazy pro pobyt v p írod , slibuje na svou est, fe se v–emofn p i iní, aby ádn plnil ve–keré povinnosti junák i své vlastní, a fe bude p i kařdé p íleřitosti svým blifním ku pomoci. Teprve potom se stává nová kem.ř* (TMantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 24) Blířle tuto problematiku nerozebírá. První vlna zájmu o skautský slib p i–la ařl po první sv tové válce. Pozř ji se ke slibu p ídal dobrovolný dov tek řK tomu mi dopomářej B hř.

Dne–ní slib v eských skautských organizacích se i p es uplynulou dobu od p vodního Baden-Powellova slibu p íli–nezm nil. Stále skauti slibují na svou est, cofl je považováno za nejv t–í mofnou p ísahou, je aktuální povinnost v í vlasti, blifním a zachovávání skautských zákon . Díky snaze vymanit se z povinn ateistického režimu do–lo v roce 1992 k p esnutí sluffby vlasti z prvního bodu do t etího a prob hla zde úprava pro r zná duchovní vyznání,

kdy slovo Boh bylo nahrazeno pojmem Nejvyšší Pravda a Láska. To z důvodu, že skauting sdružuje své lidi bez rozdílu náboženství a je otevřeně vyznáním.

Podoby skautského slibu

Slib převzatý z originálu napsaného zakladatelem skautingu, Robertem Baden-Powellem, byl u nás převzat v různých zněních. V originále zní:

š On my honour I promise that:

- I will do my duty of God and the King.

- I will do my best to help others, whatever it costs me.

- I know the scout law, and I will obey it.š (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 24)

Slib napsaný Robertem Baden-Powellem převzatý pro německé skauty, následně převzat do češtiny v knize německého autora: *š Slibuji na svou čest, že chci konat to nejlepší, abych plnil své povinnosti vůči Bohu a vlasti, pomáhal svým bližním v každé době a byl poslušen skautských zákonů.š (Hansen, 1994, s. 115)*

Skautský slib uvedený ve Skautingu pro chlapce v předkladu Jiřího Navrátila: *š Slibuji na svou čest, že se vynasnažím ze všech sil plnit povinnosti vůči Bohu a královně, pomáhat jiným lidem v každé době, dodržovat skautský zákon.š (Baden-Powell, 2009, s. 9)*

Verze z roku 1921, kterou Svojsík zavedl v tehdejší nejvyšší československé skautské organizaci, byla v této podobě: *š Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:*

- milovati vlast svou, Republiku československou, a sloužiti jí v rnu v každé době,

- plniti povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské

- du-í i tlem být hotov(a) pomáhati bližním.š (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 24)

Současný slib českých skautů v organizaci Junák – ústřední svaz skautů a skautek ČR: *š Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce v rnu v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, du-í i tlem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním. (K tomu mi dopomáhej Boh.)š (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 3)*

Skautský zákon

Současný skautský zákon je od převzatého zákona napsaného Baden-Powellem lehce pozměněn, jeho význam se však nezmenšil. Jeho podoba se roku 1921 ustálila a je stále aktuální. Stále dotváří spolu se skautským slibem a heslem návod pro mladé lidi, jak by měli

flít sv j flivot. Stává se jakýmsi návodem. Je univerzální a dá se aplikovat na v–echny oblasti lidského flivota.

V organizaci Junák - eský skaut Svojsík uvedl první bod zákona šJunákovi est jest svatouõ. Ve skautské organizaci pod vedením Milo–e Saiferta a Milo–e Maixnera z roku 1913 se objevuje v prvním bod p eklad anglického bodu šna est skauta se dá spolehnoutõ i kdyfl jejich dílo Kapesní kníflka eských junák byla ve v t–in p ípad jen p episem Svojsíkových Základ junáctví, v prvním bod sáhli rad ji po originálním zn ní. (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 26)

V roce 1945 se za alo uvařlovat o zm n n kterých bod skautského zákona. Tehdej–í skautský ná elník Rudolf Plajner to zd vodnil takto: *šJe nutno p iznat, fl e i u nás se myslivé hlavy junáckých inovník obírají my–lenkou upravit jeho zn ní tak, aby bylo v souladu se zku–eností a poznáním, jichfl jsme nebyli u–et eni za války a které zpochybnily absolutní platnost a p íjatelnost n kterých lánk skautského dekalogu. Zdá se nám proto, fl skautský zákon by m l být chápan spí–e jako ideál, k n mufl se kařldý z nás svým flivotem p íblifluje, a nikoliv jako kategorický imperativ, jehoř nedbáním se vy azujeme sami ze skautské spole nosti. Ukázalo se, fl pravdomluvnost v í okupant m a nep átel m lidu by byla zradou na národu. Také ml enlivost p í výslechu by si gestapáci mohli vykládat jako tichý souhlas s kladenou otázkou. Nesouhlasit v–ak nelze ml ením, a proto bylo t eba asto mluvit v dom nepravdu, lhát. P estaly jsme tím býti skauty?õ* (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 27)

Dal–ími zpochybn ními v dob vále né byla nap íklad v rnost a oddanost státnímu z ízení nebo poslu–nost autorit. K p epsání zákona v–ak nedo–lo. Namísto toho se z podmínek stal ideál. Jediná drobná úprava, ke které v rámci skautského zákona do–lo, bylo nahrazení zastaralého slova šspo ivýõ modern j–ím výrazem ššospodárnýõ. (Třantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 27)

Sou asn skautský zákon vytvá í mezi skauty jisté pouto a vyvolává mezi svými leny pocit vzájemné d v ry. Tuto d v ru je mořné zařlít nejen v kruhu svých nejbliř–ích, ve skautské družin nebo oddílu, ale také na národních nebo mezinárodních akcích, tzv. jamboree. Tradici po ádání t chto mezinárodních sjezd zavedl jifl zakladatel skautingu, Robert Baden-Powell a skauty vyzýval k pokrač ování tradice mezinárodních setkání.

Podoby skautského zákona

V jednom z bod skautského slibu stojí šzachovávat zákony skautskéõ. Skautský zákon je mořné p írovnat k desateru, kterým se skauti ídí. Skautský zákon si postupem asu pro–el drobnými prom nami, neř se ustálil v dne–ní podob . P vodn byl skautský zákon

v níže uvedené podobě. Pro srovnání uvádím tradiční zákon získaný ze dvou zdrojů, z nichž jeden byl překládán z němčiny a druhý z angličtiny. Příklad z německé publikace:

Škautský zákon, uvedený ve slibu, zformuloval Baden-Powelltako:

1. Na něho se lze spolehnout.
2. Skaut je vřelý.
3. Skaut je připraven pomoci.
4. Skaut je přítelem všech lidí a bratrem všech skautů.
5. Skaut je zdvořilý a rytířský.
6. Skaut chrání rostliny a zvířata.
7. Skaut je poslušný. (Pod pojmem poslušnosti jsou zahrnuty i schopnost kritiky a v domě zodpovědnosti.)
8. Skaut se usmívá a hvízdá si ve všech těžkostech. (Protože by tato formulace mohla být špatně chápána, byla změněna: Skaut překonává obtíže s lehkostí.)
9. Skaut je pilný a sportovní.
10. Skaut je stejný v myšlenkách, slovech i skutečích. (Hansen, 1994, s. 115)

V jiném zdroji, Skautingu pro chlapce je skautský zákon uvedený ve výkladu Jiřiny Navrátilové v jiné podobě:

1. Na skautskou věc se lze spolehnout.
2. Skaut je loajální vůči královně, své zemi, svým rodičům, svým zaměstnavatelům a ostatním představeným.
3. Skaut ušlechtilý a pomáhá jiným
4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta - bez ohledu na jeho národnost, tělesnou vadu anebo víru.
5. Skaut je zdvořilý.
6. Skaut je přítelem zvířat.
7. Skaut uposlechne bez námitek na vzkaz rodičů, družinového vůdce i skautského vůdce.
8. Skaut se usmívá a při všech obtížích si hvízdá.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je stejný v myšlenkách, slovech a skutečích. (Baden-Powell, 2009, s. 9, 10)

V době, kdy Antonín Benjamin Svojsík teprve uvažoval o českém uchopení skautské myšlenky. V prvních letech se skauti pouštěli skautský zákon z roku 1912 v tomto znění:

1. Skautovi slovo jest svaté.
2. Skaut jest v pravém smyslu loyální.
3. Skaut zná povinnost svou, býti uříte ným a pomáhati bližnímu.
4. Skaut jest p ítelem kařlého lov ka dobré v le a bratrem kařlého skauta.
5. Skaut jest ochotný a úsluřný.
6. Skaut jest p ítel zví at.
7. Skaut jest poslu-řný.
8. Skaut jest vlídny a usm vavý
9. Skaut jest hospodárný a -etřný.
10. Skaut je ístý v my-ření, ve slovířh, ve skutcích.ř (Svojsík, 1991, str. 59)

Sou řasný zákon je upraven ve dvou podobách, pro chlapce a pro dívky. Nířle uvádím pouze chlapecký slib:

1. Skaut je pravdomluřný.
2. Skaut je v řný a oddaný.
3. Skaut je prosp řný a pomáři jiným.
4. Skaut je p ítelem v-ech lidí dobré v le a bratrem kařlého skauta.
5. Skaut je zdvo ílý.
6. Skaut je ochráncem p írody a cenných výtvor lidských.
7. Skaut je poslu-řný rodi ř, p edstavených a v dc ř.
8. Skaut je veselé myřli.
9. Skaut je hospodárný.
10. Skaut je ístý v my-ření, slovech i skutcích.ř (řantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 3)

Skautské heslo a denní p řkaz

Skautské heslo: Bu ř p řraven! Z anglického originálu Be Prepared!

Denní p řkaz: Alespo ř jeden dobrý skutek denn ř.

Na rozdíl od zákona, který pouze doporuuje a je spí-ě ideou, neřli striktními na řizeními se skautské heslo a denní p řkaz stávají výzvou k tomu, řím se má skaut neustále p řiblířovat v b řlném řivot ř - být p řraven i na ne řekané situace a pomáři svému okolí.

Svojsík p vodn zamýlel nahradit Baden-Powellovo heslo Be Prepared (Bu p ipraven) svým heslem šVlastní cestou. V Základech Junáctví se také uvádí další zvařovaná hesla šNap ed povinnost, potom zábava a šVlast p edevím. Nakonec se rozhodl p evzít heslo od Baden-Powella. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 27) Vechna tato zvařovaná hesla vystihují podstatu skautského hnutí, kdy je třeba neustále na sob pracovat, aby byl lov k co nejlépe p ipraven na to, co jej v život čeká a také se neohlířet na zařité zp soby a pokusit se prorazit svým osobitým zp sobem.

Denní p íkaz šAlespo jeden dobrý skutek denn ě byl úmysln zvolen v této podob , aby si skauti zvykli b řn pomáhat druhým a takto inili i po odchodu z oddílu. Aby na p řířitosti ne ekali a za ali se sami aktivn vyhledávat. (Mantora, Nosek, Janov, Dostál, 2012, s. 27)

Skautský znak

Zakladatel skautingu cht l podporovat sounářřitost len za pomocí n jakého symbolu. Ohlédl za svým dosavadním životem a za skautský znak zvolil lilii, jejíř tvar se v tu dobu pouřříval na st elkách kompasu a která mu tak ěsto ukazovala správnou cestu. Sou asn byla lilie symbolem řistoty. V p vodní podob skautského znaku bylo jeho sou řstí i skautské heslo - angl. Be Prepared (Bu p ipraven). Stejně heslo, jaké m la jřř zmín ná říždň policie S.A.C. Tomuto heslu m řeme rozum t tak, ře skaut se má vřdy snařřit o to, aby byl t řesn i du-řvn zdrav a p ipraven na pln ří svých povinností. (Hansen, 1994, s. 114, 115)

Skautský pozdrav

Také skautský pozdrav má svou symboliku. Podávánř si levé ruky se zaklesnutým malí kem bývá vykládáno ř znými zp soby. Nap řklad jako pozdrav indián , kte ř se zdraví levou rukou, jelikoř v pravé drří luk. Dále se uvádí, ře pozdrav levou rukou je více srde řný, proto ře levá ruka je blřře k srdci. Skute nost je v-ak taková, ře Robert Baden-Powell tento pozdrav p evzal od tajného bratrstva afrických domorodc , kte ř byli od deseti let speciáln cvi eni v lovu řivoké řve, pozorování, stopování a p edávánř zpráv i pralesního o-řet ovatelství a dal-řch dovedností. (Hansen, 1994, s. 90) Podávánř levé ruky je zvyk, který se ve skautském prost edí pouřřívá stejn , jako v b řřném život - p i gratulacích, na uvítánř a lou ení s lidmi, kterých si vářřme, na stvrzenř ústní domluvy apod.

Seznam použité literatury:

- BADEN-POWELL, Robert. *Skauting pro chlapce*. Vyd. 2. Praha: Junák a svaz skaut a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2009, 316 s. ISBN 978-80-86825-21-3
- BÍCHÁEK, Václav a Vít Růžička. *Pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Junák - svaz skaut a skautek ČR, 2003, 39 s. Vzděcovská zkouška, sv. 3. ISBN 80-861-0936-4.
- HANSEN, Walter. *Vlk, jenž nikdy nespí*. Vyd. 1. Praha: SCOUTARCH, 1994, 144 s. ISBN 80-901049-1-6
- KUPKA Ondřej. Předkoláci. *Skauting*. Dvoustupňový průběh pro skautskou výchovu. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka, 2013, únor-březen 2013, str. 31. Bez ISSN
- MYSLIVCOVÁ, Jiřina. *Kapitoly z teorie kolní a mimo-kolní výchovy*. Vyd. 1. Ostrava: Pedagogická fakulta v Ostravě, 1985, 294 s. Bez ISBN
- PECHA, Libor. *Teorie kolní a mimo-kolní výchovy: pro posluchače 3. ročníku učitelského studia*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 1986, 162 s. Bez ISBN
- PRŮCHA, Libor, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozšíř. vyd. Praha: Portál, 2009, 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6
- SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy Junáctví*. 3. nezměněné vydání podle 1. vydání v roce 1912. Praha: MERKUR ve spolupráci s Junáckou edicí Ústřední rady českého Junáka. 1991, 728 s. ISBN 80-7032-001-X
- TRÁLEK, Zdeněk. *Junák na prahy století*. Vyd. 1. Praha: Junák - svaz skaut a skautek ČR, 2001, 64s. ISBN 80-86109-59-3.
- TRANTORA, Roman, Václav NOSEK, Slavomil JANOV a Václav DOSTÁL. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta a Junák a svaz skaut a skautek ČR, 2012, 253 s. ISBN 978-80-86825-72-4.
- TRLEHOFER, Lukáš a Klára TRLEHOVEROVÁ. *Provázející a respektující výchova I. část. Skauting*. Dvoustupňový průběh pro skautskou výchovu. Praha: Tiskové a distribuční centrum Junáka, 2013, únor-březen 2013, str. 22, 23. Bez ISSN

VÁŤANSKÝ, Mojmír. *Volný čas a pedagogika zářítku*. Dotisk 1. Vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 64 s. ISBN 80-210-0428-2.

VYCHODIL, Daniel. *Metodika*. Vyd. 2. Praha: Junák - svaz skaut a skautek ČR, 2001, 77 s. V dcovská zkouka, sv. 4. ISBN 80-861-0968-2.

ZAJÍC, Jiří. *Myšlenkové základy skautingu*. Vyd. 2. Praha: Junák - svaz skaut a skautek ČR, 2001, 85 s. V dcovská zkouka, sv. 1. ISBN 80-86109-73-9. (opravené a doplnné vydání)